

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ZOOOTEKNİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE HAYVANCILIĞA İLİŞKİN YAPILAN YASAL
DÜZENLEMELER VE SONUÇLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: Özlem ŞİMŞEK
DANIŞMAN: Prof. Dr. Mehmet BİNGÖL

VAN/2019

T.C.
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ZOOOTEKNİ ANABİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE HAYVANCILIĞA İLİŞKİN YAPILAN YASAL
DÜZENLEMELER VE SONUÇLARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: Özlem ŞİMŞEK

VAN/2019

KABUL VE ONAY SAYFASI

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Mehmet BİNGÖL danışmanlığında, Özlem ŞİMŞEK tarafından sunulan **“TÜRKİYE’DE HAYVANCILIĞA İLİŞKİN YAPILAN YASAL DÜZENLEMELER VE SONUÇLARI”** isimli bu çalışma Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili hükümleri gereğince 31/05/2019 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Prof. Dr. Mehmet BİNGÖL

İmza:

Üye: Prof. Dr. Abdullah YEŞİLOVA

İmza:

Üye: Prof. Dr. Ayhan YILMAZ

İmza:

Üye:.....

İmza:

Üye:.....

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .../.../..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

İmza

.....
Enstitü Müdürü

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Özlem ŞİMŞEK

ÖZET

TÜRKİYE'DE HAYVANCILIĞA İLİŞKİN YAPILAN YASAL DÜZENLEMELER VE SONUÇLARI

ŞİMŞEK, Özlem

Yüksek Lisans Tezi, Zootekni Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet BİNGÖL

Haziran 2019, 56 sayfa

Bu tezin amacı geçmişten günümüze Türkiye hayvancılığında yapılan yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerin hayvancılığımız üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Bu değerlendirmeyi daha sağlıklı yapabilmek bakımından bir anket çalışmasıyla da konuyla ilgili çevrelerin yasal düzenlemeler konusunda ne ölçüde bilgi sahibi oldukları da irdelenmiştir. Ayrıca Türkiye hayvancılığının mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri de konu bağlamında tartışılmıştır.

Hayvancılığa ilişkin özellikle son dönemde yapılan çok sayıda yasal değişiklikler hayvancılığımızın dünya ile ve özellikle de Avrupa Birliği ile entegre olma ve yarışabilmesi bakımından son derece önemli düzenlemeler içermektedir. Ancak bu önemli yasal düzenlemeler ve bunlara bağlı olarak yapılan iyileştirmelere rağmen hala ülkemizde hayvancılıkta türlere özgü çok çeşitli ve önemli sorunların olduğu da bir gerçekliktir. Özellikle üretimden pazarlamaya ve hatta ürün işleme süreçlerinde sağlıklı bir altyapının oluşmasına önemli katkı sunacak olan sivil örgütlenmelerin yeterli ve etkili olamaması ve var olan mevcut örgütlerin de örgütlenme biçimleri ve etkinliklerinin daha çok kamu eli ile yürütülmesi, buna ilişkin yasal düzenlemelerin AB standartlarında olmaması hayvancılığımızı olumsuz yönde etkilemektedir.

Hayvansal üretime yönelik yasal düzenlemeler yapılırken daha çok günün koşullarında mevcut sorunları çözmekten ziyade uzun vadede ve kalıcı çözümler getirecek, toplumun mevcut gerçekliği ile dünya gerçeklerine eş zamanlı cevap verebilecek içerikte olmalıdır. Bunun yapılabilmesi içinde konuyla ilgili tüm toplum kesimlerinin görüşleri alınarak ve dünyadaki sorun çözen uygulamalar ve düzenlemeler dikkate alınmalıdır.

Anahtar kelimeler: Yasal düzenlemeler, Durum, Hayvancılık, Türkiye,

ABSTRACT

LEGISLATION MADE IN TURKEY ON LIVESTOCK AND ITS CONSEQUENCES

ŞİMŞEK, Özlem

M.Sc, Department of Animal Science

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Mehmet BİNGÖL

June 2019, 56 pages

The aim of this thesis was assessed the legal regulations done in Turkey's livestock from past to present day and the impact of these regulations on our livestock.

In order to make this assessment healthier, with a survey study, It had been also examined related units how much they have knowledge on legal regulations. In addition, the current status of animal husbandry in Turkey, its problems and solution proposals were also discussed in the context of the issue.

Numerous recent legislative amendments contain extremely important regulations on our animal husbandry in terms of being able to integrate and compete with world and especially with the European Union. However, despite these important legal arrangements and the improvements made in relation to them, it is also a fact that there are still various and important problems regular to the animal species in our country. Especially, from the production to the marketing and even in the process of product processing will contribute to the formation of a healthy infrastructure of civil organizations are insufficient and ineffective and existing forms of organization and activities are mostly carried out by the state and legal regulations are not in EU standards this affects our animal sector in the negative direction.

While legislative regulations for animal production are being made, it should be in a context that will bring about long-term and permanent solutions rather than solving existing problems in day-to-day conditions, and that the society can respond to the reality of the public and the realities of the world at the same time. In order to be able to do this, it is necessary to take into account that the views of all relevant community members and to take into account the problems and resolutions of the problems in the world.

Keywords: Legislation, livestock, Status, Turkey

ÖN SÖZ

Bu tez çalışmasında, her türlü ilgi, katkı ve yardımlarını esirgemeyen danışmanım Sayın Prof. Dr. Mehmet BİNGÖL'e teşekkür ederim. Ayrıca çeviri konusunda Prof. Dr. Filiz KARADAŞ ve verilerin istatistik analizinde yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Abdullah YEŞİLOVA'ya desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım.

2019

Özlem ŞİMŞEK

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGELER LİSTESİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	xi
EKLER DİZİNİ	xiii
1. GİRİŞ.....	1
2. KAYNAK BİLDİRİŞLERİ	5
2.1. Hayvancılık ile İlgili 1926-2017 Yılları Arasında Türkiye’de Çıkarılan Başlıca Kanun ve Yönetmelikler.....	5
2.1.1. 904 nolu ıslahı hayvanat kanunu (mülga kanun no: 4631/21)	5
2.1.2. 4631 nolu hayvan ıslahı kanunu (mülga kanun no: 5996/47) (Yür. Tar.: 14.12.2010)	5
2.1.3. 5199 nolu hayvanları koruma kanunu	5
2.1.4. 5200 nolu tarımsal üretici birlikleri kanunu	6
2.1.5. 5262 nolu organik tarım kanunu	6
2.1.6. 5363 nolu tarım sigortaları kanunu	6
2.1.7. 5648 nolu tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme kurumu kuruluş ve görevleri kanunu	7
2.1.8. 5977 nolu biyogüvenlik kanunu	7
2.1.9. 5996 nolu veteriner hizmetleri, bitki sağlığı, gıda ve yem kanunu	8
2.1.10. 6589 nolu veteriner hizmetleri, bitki sağlığı, gıda ve yem kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun	8
2.1.11. Koyun ve keçi türü hayvanların tanımlanması, tescili ve izlenmesi yönetmeliği	8
2.1.12. Hayvanlarda soy kütüğü ve ön soy kütüğü esasları hakkında yönetmelik....	9
2.1.13. Evcil hayvan genetik kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı hakkında yönetmelik.....	9
2.1.14. Yerli evcil hayvan genetik kaynaklarının kullanılması ve yurt dışına çıkarılması hakkında yönetmelik (Yür. Tar.: 01.01.2013).....	9
2.1.15. Hayvan ıslahı komitesi çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik.....	10
2.2. Sektörle İlgili Çıkarılan Yasal Düzenlemelere İlişkin Genel Değerlendirme	10

	Sayfa
2.3. Türkiye Hayvancılığında Son Dönemde Yapılan Yasal Düzenlemeler	18
2.4. Türkiye’de Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim.....	21
2.5. Türkiye’de Hayvancılık Destekleri.....	23
2.6. Türkiye’de Pazarlama	23
2.7. Türkiye’de Örgütlenme.....	25
2.8. Uluslararası İlişkiler.....	26
2.9. Sektörün Rekabet Gücünün Değerlendirilmesi	27
2.10. Dünyadaki Gelişme Eğilimleri	29
2.11. Türkiye’deki Gelişme Eğilimleri	30
2.12. Türkiye Hayvancılığının Mevcut Durumu.....	31
2.12.1. Hayvancılık sektöründe meydana gelen yapısal değişiklikler	31
2.12.2. Sorunlar	33
2.12.3. Türkiye hayvancılığının sorunlarına ilişkin çözüm önerileri	34
2.12.3.1. Hayvancılık sektöründe temel dönüşüm alanları.....	34
2.12.3.2. Geleceğe ilişkin potansiyel yüksek/yatırım alanı olabilecek sektörler.	36
2.12.3.3. Potansiyeli yüksek alanlara ilişkin önerilecek teşvik politikaları.....	36
2.12.3.4. Hayvancılık-sanayi entegrasyonu ve işbirliğinin sağlanması.....	36
2.12.3.5. Tarımsal üretimde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik politika önerileri	37
2.12.5. Hayvancılığımızın güçlü yönleri.....	38
2.12.6. Hayvancılığımızın zayıf yönleri.....	39
2.12.7. Fırsatlar	39
2.12.8. Tehditler	40
3. MATERYAL VE YÖNTEM	41
4. BULGULAR	43
5. TARTIŞMA VE SONUÇ.....	49
KAYNAKLAR.....	53
EKLER	55
ÖZ GEÇMİŞ.....	57

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 2.1. Hayvan Sayıları	22
Çizelge 2.2. Hayvansal Üretim.....	23
Çizelge 4.1. Konuyla ilişkili ankete katılanların mesleklere göre frekans dağılım tablosu.....	43
Çizelge 4.2. Konuyla ilişkili ankete katılanların cinsiyetlerine göre frekans dağılım tablosu.....	43
Çizelge 4.3. Konuyla ilişkili ankete katılanların yaşlarına göre frekans dağılım tablosu.....	44
Çizelge 4.4. Konuyla ilişkili ankete katılanların eğitim düzeylerine göre frekans dağılım tablosu	44
Çizelge 4.5. Cumhuriyetten günümüze kadar çıkmış olan kanunlarla ilgili bilginiz var mı? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu.....	45
Çizelge 4.6. Kanunlar Türkiye şartlarına uygun mu? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu	45
Çizelge 4.7. Kanunlarla ilgili bilgileri hangi kaynaklardan takip ediyorsunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu.....	46
Çizelge 4.8. Hayvancılıkla ilgili politikalar hükümetlerin etkisinde kalmış mıdır? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu.....	46
Çizelge 4.9. Cumhuriyetten günümüze kadar çıkmış olan hayvancılıkla ilgili kanunları ele aldığımızda söz konusu kanunların hayvancılıkla ilgili sorunların çözümünde katkısı olduğuna inanıyor musunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu	47
Çizelge 4.10. Dünyada hayvansal gıdaların tüketim oranı ile gelişmişlik düzeyi arasında doğrusal bir orantı olduğu ifade edilmektedir. Buna katılıyor musunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu.....	47
Çizelge 4.11. Türkiye'yi bu soruya göre nasıl değerlendiriyorsunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu	48

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış bazı simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklama
AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
DAP	Doğu Anadolu Projesi
DB	Dünya Bankası
DOKAP	Doğu Karadeniz Projesi
DTÖ	Dünya Tarım Örgütü
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GYÜ	Gelişme Yolundaki Ülkeler
GÜ	Gelişmiş Ülkeler
HGK	Evcil Hayvan Genetik Kaynakları
KOP	Konya Ovası Projesi
OPD	Ortak Piyasa Düzeni
RG	Resmi Gazete
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UPF	Uluslararası Para Fonu
YGHGK	Yerli Evcil Hayvan Genetik Kaynakları

EKLER DİZİNİ

Ek	Sayfa
Ek 1. Anket Soruları	55
Ek 2. Tez Orijinallik Raporu	56

1. GİRİŞ

Bu tezin amacı geçmişten günümüze Türkiye hayvancılığında yapılan yasal düzenlemeler ve bu düzenlemelerin hayvancılığımız üzerindeki etkilerini değerlendirmektir. Bu değerlendirmeyi daha sağlıklı yapabilmek bakımından bir anket çalışmasıyla da konuyla ilgili çevrelerin yasal düzenlemeler konusunda ne ölçüde bilgi sahibi oldukları da irdelenmiştir. Ayrıca Türkiye hayvancılığının mevcut durumu, sorunları ve çözüm önerileri de konu bağlamında tartışılmıştır.

Türkiye son yıllarda sanayileşmede önemli gelişmeler sağlamakla birlikte halen nüfusunun yaklaşık %20'sini tarımda istihdam etmektedir. Türkiye hayvan sayısı bakımından halen Dünya'da önde gelen ülkelerden biridir. Kanatlı sektöründe ve sığırcılık işletmelerinin bir bölümünde yoğun üretim yöntemleri kullanılmakta koyun ve keçi yetiştiriciliğinde ise birçok bölgede halen ekstansif yöntemlerle üretim sürdürülmektedir.

Gelişmiş ülkelerde tarımsal ekonominin lokomotifi olan hayvancılık iki bakımdan önemlidir;

- Düşük maliyetli istihdam sağlanması,
- Kalitesiz ve insan beslenmesine uygun olmayan kaynakların kaliteli insan gıdasına dönüştürülmesidir.

Hayvancılık sektörü; ülkemize de ulusal beslenmenin yanında ihracatın artırılması, sanayiye hammadde sağlanması, bölgeler ve sektörler arası dengeli kalkınmanın istikrar içinde başarılması, kırsal alanda gizli işsizliğin önlenmesi, sanayi ve hizmetler sektörlerinde yeni istihdam imkânlarının yaratılması vb. gibi birçok sosyo-ekonomik fonksiyonları üstlenmiştir.

Hayvansal üretim, günümüzde olduğu gibi gelecekte de özellikle yoksulluk ve açlığa açık bölgeler için önemli bir risk yönetim stratejisi olacaktır. Küçük işletmeler için hayvansal üretim önemli bir gıda kaynağı ve aynı zamanda bitkisel üretim yapmak için itici bir güçtür.

Ülkemiz açısından bu kadar önemli bir sektör olan hayvancılığa ilişkin yapılan yasal düzenlemeler hayvancılık politikalarını belirlemekte belirlenen bu politikaların da hayvancılığımıza olumlu ya da olumsuz yansımaları olabilmektedir.

Yasal düzenlemelerin hedefi değişen koşulları da dikkate alarak, yasal alt yapıyı güçlendirmek ve mevcut düzenlemeleri çağa uygun ve günün ihtiyaçlarını karşılayacak şekle getirmek olmalıdır.

Tarımsal üretimin her aşamasında, denetleyici, yol gösterici, destekleyici, vergi tahsil edici ve dış piyasa ile ilişkileri belirleyici olarak görev üstlenme iddiasında olan kamu örgütü veya örgütleri, üreticileri ve üretimi ciddi boyutlarda etkilemektedir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında, ülkenin yapısı ve imkânları gereği, doğrudan üretim yapma düzeyine kadar üretimin içine giren kamu son yıllarda daha üst seviyede hizmetlere talip olma eğilimindedir. Ne var ki tarımsal üretimde üst alt hizmet gruplarının ayırımında karışıklıklar yaşanmaktadır. Bu karışıklıkların ortaya çıkmasında, bürokrasinin geçmişten gelen alışkınlıkları ve beklentileri ile tarımı bir bütün olarak algılamadaki eksikliklerin de payı vardır. Bunlara ek olarak, zaman zaman siyasi kaygılar ve bazı çevrelerin etkili yönlendirmesiyle yapılan düzenlemeler de kamunun etkisini gereğinden fazla artıran ya da azaltan sonuçlar doğurmaktadır. Bu tip sonuçlara yol açan uygulamaların sıklıkla ortaya çıkmasında, düzenleme ve yönlendirme yapma yetkisi olan kamu birimlerinin birbirleri ile idari bağının zayıf, dolayısıyla koordinasyonun zor olması da rol oynamaktadır. Bu eksikliklerin farkında olunmalı ki, Cumhuriyetin ilanından günümüze, faaliyet alanında ve iş görme şeklinde ciddi değişiklikler olmadığı halde, tarıma hizmet veren bakanlığın adı bile defalarca değiştirilmiştir. Her değişiklik yeni masraflara ve yeni değişiklik beklentilerine yol açmış, fakat örgütün etkinliği arzulanan düzeye yükseltilememiştir.

Türkiye'nin uygulaya geldiği politikalarda ihracata gereken önem verilmemiş, ihracat koşullarının gerçekleştirilmesi bir yana, zaman zaman yasak ve kısıtlama sayılabilecek düzenlemeler yapılmıştır. Ama ithalata yol açacak her fırsat değerlendirilmiş ya da ithalata uygun ortam yaratılmaya çalışılmıştır.

Hayvancılıkla ilgili politikaların belirlenmesi ve öngörülen politikaların benimsenmesinde yetiştiriciler tarafından kurulan örgütler henüz önemli bir işlev üstlenememişlerdir. Oysa üretici örgütlerinin politikalara etkili olabilmesi Türkiye açısından oldukça önemlidir. Çünkü Türkiye'de yaygın olan küçük ölçekli işletmelerin hem ürün satışı hem de girdi temininde pazarlık güçleri yetersizdir. Bu durum öncelikle üreticileri, ürünlerini düşük fiyata satmaya, girdileri de yüksek fiyata almaya mecbur bırakmaktadır. Bu temel olumsuzluğa ek olarak küçük işletmeler; teknoloji yenileme,

ürün çeşitlendirme, ürün kalitesini yükseltme ve ürünlerini az da olsa işlenmiş ürüne dönüştürme faaliyetlerine de girememektedirler. Ayrıca, bir araya gelerek ortak hareket imkânına kavuşamamış olan üreticilerin temel politikalara etkili olma şansları, dolayısıyla çıkarlarını koruyabilme imkânları da yeterince gelişmemiştir.

Türkiye’de tarım devlet müdahalesi ile en fazla karşı karşıya olan sektörlerden biridir. Tarımın alt kollarından olan hayvansal üretim de, doğal olarak sık sık devlet müdahalesine maruz kalmaktadır.

Kamunun yönlendirme ve destekleme amaçlı politikalarda en fazla başvurduğu araçlar teşvik, sübvansiyon ve doğrudan destekler olmuştur. Müdahalelerde çoğunlukla ya gıda sanayinin hammadde ihtiyacını karşılama ya da tüketiciyi koruma amacı öne çıkarılmıştır. Oysa üretim yetersizliği olan ülkelerde, devlet müdahalesinin temel amacı; üretimde sürekliliği sağlamak, üreticiyi korumak, üretimi artırmak ve maliyetleri düşürmek olmalıdır. Böylece üretim artarken hem üretici korunacak hem de diğer paydaşların olumlu etkilenmesi sağlanabilecektir.

Kamu, hayvancılıkla ilgili politikalarını bütün türleri aynı önemde görerek ya da türlerin ekonomik katkılarını dikkate alarak belirlememektedir. Örneğin, hayvancılık denildiğinde genellikle sığır anlaşılmakta ve uygulamaların pek çoğunda sığır esas alınmaktadır. Bu anlayışın devam etmesi, gereksiz ve yanlış müdahalelere neden olduğu için, sığırcılık sektörüne de beklenen yararı sağlamamaktadır (Anonim, 2015a).

Ülkemizde son dönemde hayvancılıkla ilgili çok önemli yasal düzenlemeler ve önlemlere rağmen hala kırmızı et sorununa kalıcı bir çözümün bulunamaması sorunların sadece yasal düzenlemelerle de çözülemeyeceğini bu tür sorunların kaynağı olan toplumdaki sosyal ve ekonomik konuların örneğin kentleşme, nüfus artışı ve yoğun olarak yaşanan kırsaldan kentlere göç ve bunların sosyal ve ekonomik yapıyı nasıl etkilediği ve ne tür sorunlara yol açtığı gibi konular üzerinde de düşünerek buna uygun politikalar geliştirilmelidir.

Hayvancılığa ilişkin yapılan yasal düzenlemeler, özellikle ülkemizdeki sosyo-ekonomik yapı gereği diğer birçok sektörü etkilediğinden ilişkili ve etkili olduğu diğer sektörlerde de gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Yasal düzenlemeler yapılırken çoğu zaman bu durumlar dikkate alınmadığından yapılan yasal düzenlemelerin etkinliği ya sınırlı olmakta ya da mevcut sorulara kalıcı bir çözüm getirememektedir.

2. KAYNAK BİLDİRİŞLERİ

2.1. Hayvancılık ile İlgili 1926-2017 Yılları Arasında Türkiye’de Çıkarılan Başlıca Kanun ve Yönetmelikler

2.1.1. 904 nolu ıslahı hayvanat kanunu (mülga kanun no: 4631/21)

Kanun No : 904
Kabul Tarihi : 07.06.1926 (Anomin,1926)

2.1.2. 4631 nolu hayvan ıslahı kanunu (mülga kanun no: 5996/47) (Yür. Tar.: 14.12.2010)

Kanun No : 4631
Kabul Tarihi : 28.02.2001
Amaç

Bu Kanunun amacı; her türlü hayvansal üretim ve bu üretimi etkili kılan faaliyetler ile yarış, müsabaka ve iş maksadıyla yetiştirilen hayvanların verimlerinin artırılması için yapılacak ıslah çalışmalarını, evcil ve yabani hayvanların gen kaynaklarının korunmasını, hayvansal üretimin ekonomik olmasını ve rekabet gücünün artırılmasını, bu hususlarla ilgili faaliyetleri ve soy kütüğü kayıtlarının tutulması ile hayvan ırklarının ıslahını, damızlıkların sağlıklı ve hijyenik koşullarda yetiştirilmesini ve hastalıklardan arı bir şekilde üreticilere intikalini ve korunmasını sağlamaktır (Anomin, 2001).

2.1.3. 5199 nolu hayvanları koruma kanunu

Kanun No : 5199
Kabul Tarihi : 24.06.2004
Amaç

Bu Kanunun amacı; hayvanların rahat yaşamlarını ve hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini temin etmek, hayvanların acı, ıstırap ve eziyet çekmelerine karşı en iyi şekilde korunmalarını, her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamaktır (Anomin, 2004a).

2.1.4. 5200 nolu tarımsal üretici birlikleri kanunu

Kanun No : 5200

Kabul Tarihi : 29.6.2004

Amaç

Bu Kanunun amacı; üretimi talebe göre plânlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli norm ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında bir araya gelerek, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birlikleri kurmalarını sağlamaktır (Anonim, 2004b).

2.1.5. 5262 nolu organik tarım kanunu

Kanun No : 5262

Kabul Tarihi : 01.12.2004

Amaç

Bu Kanunun amacı; tüketiciye güvenilir, kaliteli ürünler sunmak üzere organik ürün ve girdilerin üretiminin geliştirilmesini sağlamak için gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir (Anonim, 2004c).

2.1.6. 5363 nolu tarım sigortaları kanunu

Kanun No : 5363

Kabul Tarihi : 14.6.2005

Amaç

Bu Kanunun amacı; üreticilerin bu Kanunda belirtilen riskler nedeniyle uğrayacağı zararların tazmin edilmesini temin etmek üzere, tarım sigortaları uygulamasına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir (Anonim, 2005).

2.1.7. 5648 nolu tarım ve kırsal kalkınmayı destekleme kurumu kuruluş ve görevleri kanunu

Kanun No : 5648

Kabul Tarihi : 4/5/2007

Amaç

Bu Kanunun amacı; ulusal kalkınma plan, program ve stratejilerinde öngörülen ilke ve hedefler çerçevesinde, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynakları da kapsayacak şekilde, kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetleri gerçekleştirmek üzere Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir (Anonim, 2007).

2.1.8. 5977 nolu biyogüvenlik kanunu

Kanun No : 5977

Kabul Tarihi : 18/3/2010

Amaç

Bu Kanunun amacı; bilimsel ve teknolojik gelişmeler çerçevesinde, modern biyoteknoloji kullanılarak elde edilen genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerinden kaynaklanabilecek riskleri engellemek, insan, hayvan ve bitki sağlığı ile çevrenin ve biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla biyogüvenlik sisteminin kurulması ve uygulanması, bu faaliyetlerin denetlenmesi, düzenlenmesi ve izlenmesi ile ilgili usul ve esasları belirlemektir.

Bu Kanun; genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketlenme, etiketlenme, depolama ve benzeri faaliyetlere dair hükümleri kapsar.

Veteriner tıbbî ürünler ile Sağlık Bakanlığınca ruhsat veya izin verilen beşeri tıbbî ürünler ve kozmetik ürünleri bu Kanun kapsamı dışındadır (Anonim, 2010a).

2.1.9. 5996 nolu veteriner hizmetleri, bitki sağlığı, gıda ve yem kanunu

Kanun No : 5996
Kabul Tarihi : 11/6/2010
Amaç

Bu Kanunun amacı, gıda ve yem güvenilirliğini, halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ile hayvan ıslahı ve refahını, tüketici menfaatleri ile çevrenin korunması da dikkate alınarak korumak ve sağlamaktır (Anonim, 2010b).

2.1.10. 6589 nolu veteriner hizmetleri, bitki sağlığı, gıda ve yem kanununda değişiklik yapılmasına dair kanun

Kanun No : 6589
Kabul Tarihi : 28.01.2015 (Anonim, 2015).

2.1.11. Koyun ve keçi türü hayvanların tanımlanması, tescili ve izlenmesi yönetmeliği

Kurum : Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı
R.G. Tarihi : 02.12.2011
R.G. No : 28130
Amaç

Bu Yönetmeliğin amacı; hayvan hareketlerinin ve hayvan hastalıklarının daha etkin kontrolünü sağlamak, ülke veya bölgesel eradikasyon programlarının etkin yürütülmesini desteklemek, ilgili birimlerce gerekli sağlık, ıslah, istatistik ve destekleme ödemeleri kayıtlarının daha düzenli tutulması ve değerlendirilmesi amacıyla hayvancılık işletmelerinin belirlenmesi, tescili ile bu işletmelerde bulunan koyun ve keçi türü hayvanların tanımlanması, kayıt altına alınması ve hayvan hareketlerinin takibiyle ilgili usul ve esasları düzenlemektir (Anonim, 2011a).

2.1.12. Hayvanlarda soy kütüğü ve ön soy kütüğü esasları hakkında yönetmelik

Kurum : Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

R.G. Tarihi : 05.12.2011

R.G. No : 28133

Amaç

Bu Yönetmeliğin amacı; damızlık amaçlı hayvanların yetiştirilmesi, kayıt altına alınması ve hayvan ıslahı çalışmalarının yürütülmesini sağlamak üzere soy kütüğü ve ön soy kütüğü sistemini oluşturmaktır (Anonim, 2011b).

2.1.13. Evcil hayvan genetik kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımı hakkında yönetmelik

Kurum : Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

R.G. Tarihi : 22 Aralık 2011

R.G. No : 28150

Amaç

Bu Yönetmeliğin amacı; Türkiye’de bulunan evcil hayvan genetik kaynakları kapsamında, bu kaynakların korunması ve sürdürülebilir kullanımı ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir (Anonim, 2011c).

2.1.14. Yerli evcil hayvan genetik kaynaklarının kullanılması ve yurt dışına çıkarılması hakkında yönetmelik (Yür. Tar.: 01.01.2013)

Kurum : Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

R.G. Tarihi : 21.09.2012

R.G. No : 28418

Amaç

Bu Yönetmeliğin amacı; yerli evcil hayvan genetik kaynaklarının (YEHGK) kullanılması ve yurt dışına çıkarılması ile ilgili usul ve esasları düzenlemektir (Anonim, 2012).

2.1.15. Hayvan ıslahı komitesi çalışma usul ve esasları hakkında yönetmelik

Kurum : Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

R.G. Tarihi : 31.03.2013

R.G. No : 28604

Amaç

Bu Yönetmeliğin amacı, ulusal ve bölgesel hayvan ıslah politikaları ve çalışmaları konusunda tavsiye kararı alacak komitenin kuruluş, çalışma usul ve esaslarını belirlemektir (Anonim, 2013).

2.2. Sektörle İlgili Çıkarılan Yasal Düzenlemelere İlişkin Genel Değerlendirme

07.06.1926 tarihinde yayınlanan 904 Nolu Islahı Hayvanat Kanunu'nda sığırcılığa çok büyük önem verildiği, özellikle erkek hayvanların ıslaha katkısının ne derecede önemli olduğunun farkında olduğu, her köyde bir boğa bulundurma zorunluluğu ve bu boğaların ilgili kurum ve mülki amirliklerce takibi konularında ciddi önlemler alındığı görülmektedir.

28.02.2001 tarihinde yayınlanan 4631Nolu Hayvan Islahı Kanunu'nun Amaç bölümünde; Bu Kanunun amacı; “her türlü hayvansal üretim ve bu üretimi etkili kılan faaliyetler ile yarış, müsabaka ve iş maksadıyla yetiştirilen hayvanların verimlerinin artırılması için yapılacak ıslah çalışmalarını, evcil ve yabani hayvanların gen kaynaklarının korunmasını, hayvansal üretimin ekonomik olmasını ve rekabet gücünün artırılmasını, bu hususlarla ilgili faaliyetleri ve soy kütüğü kayıtlarının tutulması ile hayvan ırklarının ıslahını, damızlıkların sağlıklı ve hijyenik koşullarda yetiştirilmesini ve hastalıklardan ari bir şekilde üreticilere intikalini ve korunmasını sağlamaktır.” denilmekte dolayısıyla da hayvancılığın gelişmesi, ıslahı, korunması ve sağlığı için yapılacaklar daha sonraki maddelerde açıkça vurgulanmasına rağmen bunlara uygulamada çok az rastlandığını görülmüştür.

Aynı kanununun 8. maddesinde “Hayvan ırklarının ıslahı amacıyla, Bakanlıkça tespit edilen yörelerde köylere ariyet olarak tahsis edilecek yüksek verimli aygır, boğa, koç ve tekelerin temini ile sergi ve teşvik müsabakaları için Bakanlık ve il özel idare bütçelerine; ayrıca bu hayvanların bakım ve beslenme masraflarının karşılanması ve

mahalli at yarışı ikramiyeleri için de il özel idare bütçelerine yeterli ödenek konulur.” denilerek erkek hayvanlara verilen önem tekrar vurgulanmıştır.

24.06.2004 tarihinde yayınlanan 5199 Nolu Hayvanları Koruma Kanunu’nun 10 uncu maddesinde “Satılırken; hayvanların sağlıklarının iyi, barındırıldıkları yerin temiz ve sağlık şartlarına uygun olması zorunludur.” denilmesine karşın bunun uygulamada neredeyse tamamen gözardı edildiği ve bu konuda denetimlerin de olmadığı bilinmektedir.

29.06.2004 tarihinde yayınlanan 5200 Nolu Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu’nun Amaç ve Kapsam bölümünde “Bu Kanunun amacı; üretimi talebe göre plânlamak, ürün kalitesini iyileştirmek, kendi mülkiyetine almamak kaydıyla pazara geçerli norm ve standartlara uygun ürün sevk etmek ve ürünlerin ulusal ve uluslararası ölçekte pazarlama gücünü artırıcı tedbirler almak üzere tarım üreticilerinin, ürün veya ürün grubu bazında bir araya gelerek, tüzel kişiliği haiz tarımsal üretici birlikleri kurmalarını sağlamaktır.” denilmektedir. Maalesef üretici birlikleri kanununda yazılı olan bu amaçların çok azını yapılabilmıştır. Bunun siyasi sosyal ve ekonomik birçok nedeni vardır.Üretici birliklerinin özerk bir yapıda olmaması ve birlikte görev alan yöneticilerin bu işi gerçek amaç olarak görmemeleri vb. nedenlerle bu birlikler gerçek amaçlarını yerine getirmemektedirler.

01.12.2004 tarihinde yayınlanan 5262 Nolu Organik Tarım Kanunu’nun amaç bölümünde Kanunun amacı; “tüketiciye güvenilir, kaliteli ürünler sunmak üzere organik ürün ve girdilerin üretiminin geliştirilmesini sağlamak için gerekli tedbirlerin alınmasına ilişkin usul ve esasları belirlemektir.” denilmektedir. Bu kanunun 5. Maddesinin ikinci paragrafında ise “Kontrol ve sertifikasyon kuruluşu veya sertifikasyon kuruluşu tarafından sertifikalandırılmamış ürünler, organik ürün veya organik girdi adı altında satılamaz.” ibaresine rağmen buna uygulamada özellikle büyük marketler dışında neredeyse hiç rastlanmadığı gözlenmektedir.

04.05.2007 tarihinde yayınlanan 5648 Nolu Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Kanunu’nda bu Kanunun amacı; “ulusal kalkınma plan, program ve stratejilerinde öngörülen ilke ve hedefler çerçevesinde, Avrupa Birliği ve uluslararası kuruluşlardan sağlanan kaynakları da kapsayacak şekilde, kırsal kalkınma programlarının uygulanmasına yönelik faaliyetleri gerçekleştirmek üzere Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunun kuruluş, görev, yetki ve

sorumluluklarına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.” Denilmektedir. Ancak uygulamada özellikle ulusal ve uluslar arası desteklerden miktar ve nitelik açısından yeterince yararlanılmadığı ve yapılan projelerin çoğu zaman ülkemiz hayvancılığının sorunlarına çözüm getirecek ya da katkı sunacak konu ve içerikte olmadığı görülmektedir.

13.06.2010 tarihinde yayınlanan 5996 Nolu Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun amaç bölümünde “Bu Kanunun amacı, gıda ve yem güvenilirliğini, halk sağlığı, bitki ve hayvan sağlığı ile hayvan ıslahı ve refahını, tüketici menfaatleri ile çevrenin korunması da dikkate alınarak korumak ve sağlamaktır.” denilmektedir. Maalesef 1926 yılından bu yana ayrı ve tek bir yasa ile yönetilen 4631 Sayılı Hayvan Islahı Kanunu'nun 2010 yılında yayımlanan 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun bir bölümü haline getirilmiş, böylece hayvan Islahı Kanunu kaldırılmış ve ulusal ıslah faaliyetleri yönetmelikler kapsamında düzenlenmiştir.

Bu kanunun ikinci bölümünün 7. Maddesi 1 nolu alt maddesinde “Hayvan sahipleri ya da hayvan sahibi adına bakıcısı, Bakanlık tarafından tanımlatılması istenen hayvanları tanımlatmak, bu hayvanlarının ve işletmelerinin kayıtlarını yaptırmak, işletmelerine giren veya işletmelerinden çıkan, yeni doğan, ölen veya kesilen hayvanları Bakanlığa bildirmek ve bunlara ilişkin kayıtları muhafaza etmekle yükümlüdür.”

Kanunun üçüncü bölümünün 9. Maddesinin 1,2 ve 3'üncü alt maddelerinde ise;

“(1) Hayvan sahipleri veya bakımından sorumlu kişiler, hayvan refahının sağlanması amacıyla, hayvanların barınma, bakım, beslenme, sağlık ve diğer ihtiyaçlarını karşılamak, sorumluluklarındaki hayvanların insan, hayvan ve çevre sağlığı üzerinde oluşturabilecekleri olumsuz etkilere karşı gerekli önlemleri almakla yükümlüdür.

(2) Hayvanların kesimi ve hastalık kontrolü amacıyla itlafı, hayvanlarda heyecan, acı ve ıstırap oluşturmaktan, uygun araçlar kullanılarak yerine getirilir.

(3) Hayvanlara ötenazi yapmak yasaktır.”

denilmesine rağmen bunlara özellikle başta kırsal alanda ve küçük işletmelerde uyulmadığı ve buna karşın denetim ve önlem ve cezai uygulamaların da yetersiz olduğu bilinmektedir.

Kanunun Islah Amaçlı Yetiştirici Birliklerinin Görevleri başlıklı 10/C Maddesinin 1.alt maddesinde ve alt bentlerinde;

“Islah amaçlı yetiştirici birlikleri aşağıda belirtilen görevleri yürütürler:

- a) Üyeleri arasında dayanışmayı sağlamak
- b) Üyelerin mesleki eğitimlerini sağlamak, bilgi ve becerilerini artırmak amacıyla kurs, seminer ve benzeri organizasyonları düzenlemek, eğitim çalışmaları ve araştırmalar yapmak veya yaptırmak, her türlü basılı yayım ve diğer yollarla üyeleri arasında iletişim ve haberleşmeyi sağlamak
- c) Bakanlıkça merkez birliğine verilen yetkiler doğrultusunda, Bakanlığın kontrol ve denetiminde ön soy kütüğü, soy kütüğü, döl kontrolü ve/veya ıslah programları faaliyetlerini yürütmek
- d) Üyelerin hayvanlarına suni tohumlama hizmetleri vermek, suni tohumlama ile ilgili sperma ve benzeri malzemeleri temin etmek, depolamak, dağıtmak ve pazarlamak
- e) Yetiştiricilerin damızlık materyal, alet ve ekipman, kaba yem, kesif yem, yem bitkileri tohumlukları ve benzeri ihtiyaçlarını sağlamak, depolamak, dağıtmak ve pazarlamak
- f) Yurt içinden veya gerekli hâllerde yurt dışından sağlanan erkek ve dişi hayvan, sperma, yumurta, embriyo, larva, ana arı ya da diğer biyolojik materyali kullanarak ıslah programları ile bütünleşen her türlü faaliyet için gerekli kadro ve ekipleri oluşturmak, gerekli hâllerde sperma, yumurta, embriyo, larva, ana arı ve benzeri ıslah materyallerini üretmek için Bakanlık izniyle ya da Bakanlıktan ruhsatlı üretim merkezleri ve laboratuvarlar kurmak ve araştırma kurumlarıyla iş birliği yapmak
- g) Hayvanların bakım ve beslenmesi ile ilgili her türlü girdi temini ile teknik ve idari tedbirleri almak veya aldirmek
- h) Üyelerce yetiştirilen damızlık hayvanların satışını yapmak, satışlarını organize etmek, bunun için müzayede düzenlemek, fuar, sergi ve panayırılar kurmak ve kurulanlara katılmak, yarışmalar tertiplemek, ödüller vermek ve yetiştirilen ırkları tanıtmak

- i) Yetiştiricilerin ürünlerinin değer fiyatına satışını sağlayacak her türlü pazarlama organizasyonları ve ürün işleme tesislerini kurmak, kiralamak ve işletmek
- j) Hayvanlar ve işletmeleri ile ilgili her türlü sigorta hizmetlerini yapmak veya yaptırmak
- k) Kredi temini konusunda çalışmalarda bulunmak
- l) Kuruluş amacı ile ilgili ihtiyaç duyulan araştırmaları yapmak veya yaptırmak
- m) Hayvancılığın geliştirilmesi amacıyla gerekli tesisleri kurmak, ortak olmak, işletmek, gerektiğinde bu işler için tüm hisseleri birliğe ait olmak üzere şirket ve/veya iktisadi işletme kurmak
- n) Merkez birliğinin birliğe tahsis etmiş olduğu sayıda genetik materyali temin etmek ve üye işletmelerde kullanmak veya kullandırmak
- o) Kayıt sistemi ve verim kayıtları için gerekli girdileri merkez birliği aracılığı ile tedarik etmek, kullanmak ve/veya kullandırmak
- p) Faaliyet alanı ile ilgili olarak üyelerinin ihtiyaçlarına yönelik iş ve işlemler ile danışmanlık ve projelendirme hizmetlerini vermek.”

Islah amaçlı yetiştirici birliklerinin görevleri çok açık ve kapsamlı bir şekilde açıklanmasına rağmen bunlara uygulamada neredeyse hiç rastlanmadığı da bir gerçekliktir.

Daha sonra 28.01.2015 tarihinde yayınlanan Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'da da Islah amaçlı yetiştirici birliklerinin görevleri değişmeksizin yer almıştır.

Son olarak 26.08.2016 tarihinde yayınlanan Islah Amaçlı Hayvan Yetiştirici Birliklerinin Kurulması ve Hizmetleri Hakkında Yönetmelik'te de Islah amaçlı yetiştirici birliklerinin görevleri değişmeksizin yer almıştır. Ayrıca sözkonusu yönetmeliğin Merkez Birliğinin Görevleri başlıklı 47. Maddesinde, Merkez birliklerinin görevleri belirtilmiştir. Tüm bu kanuni düzenlemelerde ıslah amaçlı yetiştirici birlikleri ve merkez birliklerinin görevlerini incelediğimizde çok kapsamlı ve önemli yetki ve sorumlulukların var olduğu ancak uygulamada bu görevlerin çok azının yerine getirildiği özellikle de hayvan ıslahı, bakımı, beslenmesi, ürün pazarlama, değerlendirme, gen kaynaklarının korunması, kredi temini ve damızlık temini gibi temel

görevlerini dahi yerine getirmede yetersiz kaldıkları hatta çoğu konularda bu görevleri yerine getirmediği bilinmektedir.

Aslında İslah amaçlı yetiştirici birlikleri ve Merkez birliği kanun ve yönetmeliklerde yer alan görevlerini tam anlamıyla yapabilecek duruma getirilebilirse ülkemizin hayvancılığına ilişkin sorunların neredeyse tamamı çözülmüş olacaktır.

AB’de yetiştirici birliklerinin temel işlevi, teknik örgütlenmedir ve çalışmaların ağırlığını ıslahın örgütlenmesi oluşturmaktadır. Birlikler, kooperatiflere bağlı olarak iş görmektedirler.

Ülkemizde hayvancılıkta mevcut sorunların devam ediyor olması örgütler arası koordinasyon eksikliği, çoğunun sermaye yapısının zayıf olması, bazılarının demokratik yapıdan uzak olması gibi nedenlerle bu örgütlerin hayvancılık alanındaki üretimden pazarlamaya kadar olan zincire katkısı halen yetersiz durumdadır.

02.12.2011 tarihinde yayınlanan Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği’nin Hayvan sahibinin sorumluluk ve yükümlülükleri başlıklı 8. Maddesinde ‘Hayvan sahibi, işletme veya işletmelerinin tescil ettirilmesini ve tescil edilen işletme veya işletmelerindeki koyun ve keçi türü hayvanların tanımlanmalarını sağlamak, doğum, ölüm, kesim, zorunlu kesimleri ile işletmelerine ve işletmelerinden olacak tüm koyun ve keçi türü hayvan hareketleri ile ilgili kayıtları tutmak ve bunları ilgili il/ilçe müdürlüğüne bildirmek, işletmede ölen veya kesilen hayvanların kulak küpelerini il/ilçe müdürlüğüne teslim etmek, işletmelerinin kontrolünde yetkililerce talep edilmesi halinde son üç yıl içerisinde sorumlu olduğu hayvanlara ilişkin orijin, kimliklendirme, varış yeri, yetiştirdiği, naklettiği, pazarladığı veya kesimi yapılan hayvanlara ilişkin bilgileri sunmak ve incelenmesinde denetçilere yardımcı olmak, işletme veya işletmelerindeki koyun ve keçi türü hayvanların tanımlanması ve tescili ile ilgili masrafları karşılamak, düşen kulak küpelerini il/ilçe müdürlüğüne bildirmek ve bu Yönetmeliğin hayvan sahipleriyle ilgili diğer hükümlerinin yerine getirilmesini sağlamak ile sorumlu ve yükümlüdür.

Yönetmeliğin Alıcı ve satıcıların sorumluluk ve yükümlülükleri başlıklı 9. maddesinde ‘Alıcı ve satıcılar, bu Yönetmelik hükümleri çerçevesinde aldıkları veya sattıkları koyun ve keçi türü hayvanların hayvan sağlığı ve refahı ile alım ve satımlarına ilişkin gerekli bildirimleri bildirim süresi içinde ilgili il/ilçe müdürlüğüne bildirmekle sorumlu ve yükümlüdür. Yönetmeliğin 19.maddesinin Ölüm Hali başlıklı maddesinde

ise Koyun ve keçi türü hayvanların ölümleri hâlinde, ölen hayvanlar buldukları işletmenin işletme defterine/formuna hayvan sahibi tarafından kaydedilir ve bağlı bulunduğu il/ilçe müdürlüğüne bildirilir. Denilmektedir. Sözkonusu sorumluluk ve yükümlülüklerin çok düşük düzeylerde yerine getirildiği bilinen bir gerçekliktir.

05.12.2011 tarihinde yayınlanan Hayvanlarda Soy Kütüğü ve Ön Soy Kütüğü Esasları Hakkında Yönetmelikte Bu Yönetmeliğin amacı; damızlık amaçlı hayvanların yetiştirilmesi, kayıt altına alınması ve hayvan ıslahı çalışmalarının yürütülmesini sağlamak üzere soy kütüğü ve ön soy kütüğü sistemini oluşturmaktır. Yönetmeliğin 17. maddesinde Ülkesel ıslah programları, Bakanlık ve merkez birliği tarafından hazırlanır. Denilmektedir. Ancak uygulamada ülkemiz hayvancılığının sorunlarına somut çözüm getirebilecek Ülkesel ıslah programlarının yetersiz olduğu ve de ıslah programları yapılırken merkez birliği ve bakanlığın ne denli bir eşgüdüm ve katkı içinde oldukları da ayrıca sorgulanması gereken bir konudur. Ülkemizdeki tarım işletmelerinin ekonomik verim düzeyi bilinmediğinden ülkesel ya da bölgesel sorun çözücü ıslah programları da geliştirilememektedir.

22.12.2011 tarihinde yayınlanan Evcil Hayvan Genetik Kaynaklarının Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Hakkında yönetmeliğin 4.maddesinde

“(1) Korunma ve sürdürülebilir kullanım ile ilgili iş ve işlemler Genel Müdürlüğün HGK çalışma grubu tarafından yürütülür.

(2) HGK çalışma grubunun görevleri aşağıda belirtilmiştir.

- a) HGK'nın tanımlanması, dökümünün yapılması, risk ve eğilimlerinin belirlenip izlenmesi, koruma ve sürdürülebilir kullanımı, politika, kurum ve altyapı geliştirme çalışmalarının yürütülmesi için gerekli eşgüdümü sağlar.
- b) HGK'nın mevcut tüm yöntemlerle canlı olarak ve gen bankalarında korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla tedbirler alır.
- c) Korumada karşılaşılan sorunları belirler ve önceliklendirir. Ulusal Komite ve ilgili tavsiye komisyonu ile birlikte çözüm önerileri geliştirir, uygulamaya koyar ve denetler.
- d) Uluslararası platformlarda Bakanlığı temsilen, Genel Müdürlük sorumluluğundaki görevleri yürütür, ülke raporlarını hazırlar, teknik işbirliği sağlar, gelişmeler hakkında ilgili paydaşları bilgilendirir, çalışma

konularında ilgili birim, kurum ve kuruluşlar arasında eşgüdüm ve işbirliği sağlar.

- e) Eğitime yönelik gereksinim ve konularını belirler ve yurt içi veya yurt dışı eğitimleri organize eder.
- f) HGK ve korumanın kamuoyuna tanıtımı, benimsetilmesi, yetiştirici katkı ve desteğinin sağlanması amacıyla her türlü yayım faaliyetini düzenler.”

Yönetmelikte açıkça ifade edilen ve son derece önem arz eden gen kaynaklarının korunmasına ilişkin önlem ve uygulamalara sahada yeterince rastlanmadığı da bilinen bir gerçekliktir.

31.03.2013 tarihinde yayınlan Hayvan Islahı Komitesi Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmeliğin 1. Maddesinde Bu Yönetmeliğin amacı, ulusal ve bölgesel hayvan ıslah politikaları ve çalışmaları konusunda tavsiye kararı alacak komitenin kuruluş, çalışma usul ve esaslarını belirlemektir.Yönetmeliğin 6. Maddesinde ise komitenin görevleri aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir:

(1) Hayvan ıslah komitesi, hayvan türlerine ait yetiştiricilikte, ulusal ve bölgesel ıslah çalışmaları ile ıslah programında yer alması gereken konuları tanımlama görevini, programların hedef ve ilkelerini belirler; bu programların uygulama ve yürütülmesi sürecini izler ve değerlendirir, gerektiğinde düzenlemeler yapar.

Hayvansal üretim sorunları ve çözümünü ile hayvancılığı geliştirmekle ilgili her konuda görüş ve önerilerde bulunur.

Her türlü damızlık materyalinin ithalatı ve ihracatı ile ilgili konularda temel kriterleri belirler ve Bakanlığa sunar.

Her türlü damızlık materyal ve hayvansal ürünlerin ithalat ve ihracatı ile ilgili olarak uygulanmakta olan ve uygulanması gereken politikalar hakkında Bakanlığa görüş sunar.

Kamu ve özel kuruluşlardan gelecek başvuruların ve önerilerin değerlendirilmesi, ilgili alt komitelerin oluşturulması ve çalışma yöntemlerinin belirlenmesi, alt komitelerce

hazırlanacak önerileri karara bağlar ve kabul edilen hayvan ıslah çalışmalarını Bakanlık onayına sunar. Kabul edilen projelerin aşamaları komite tarafından değerlendirilir.

Sözkonusu yönetmelikte yer alan ülkemiz hayvan ıslahına ilişkin ıslah komitesinin yapacağı iş ve işlemlerin yanı sıra yukarıda ifade edilen çok sayıda kanun ve yönetmelikte de hayvan ıslahı konusunda yapılması gerekenlerle ilgili çok önemli düzenlemeler olduğu halde sahada uygulama alanı bulmuş havan ıslahı konusundaki proje ve bu projelerin başarı şansını artıracak kayıt tutma işlemlerinin yetersiz olduğu da bilinmektedir.

2.3. Türkiye Hayvancılığında Son Dönemde Yapılan Yasal Düzenlemeler

Son yıllarda hayvancılık sektörüne ilişkin yapılan bazı önemli düzenlemeler aşağıdaki gibidir;

Sektörle ilgili çıkartılan başlıca Kanunlar; 5200 Sayılı Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu (2004), 5262 Sayılı Organik Tarım Kanunu (2004), 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu (2004), 5363 Sayılı Tarım Sigortaları Kanunu (2005), 5648 Sayılı Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (2007), 5977 Sayılı Biyogüvenlik Kanunu (2010) ve 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu (2010)'dur. Son dönemdeki önemli gelişmelerden birisi 1926 yılından bu yana ayrı ve tek bir yasa ile yönetilen 4631 Sayılı Hayvan Islahı Kanunu'nun 2010 yılında yayımlanan 5996 Sayılı Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu'nun bir bölümü haline getirilmiş olmasıdır. Böylece hayvan Islahı Kanunu kaldırılmış ve ulusal ıslah faaliyetleri yönetmelikler kapsamında düzenlenmiştir

Hayvancılık sektörünü ilgilendiren diğer gelişmeler arasında;

- 2005 yılında Organik Tarım Bilgi Sistemi,
- 2007 yılında Gıda Güvenliği Bilgi Sistemi,
- 2008 yılında Arıcılık Kayıt Sistemi,
- 2008 yılında Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu,
- 2009 yılında Süt, Damızlık Koyun-Keçi Kayıt Sistemleri,
- 2009 yılında 174 Alo Gıda Hattı,
- 2009 yılında süt, damızlık koyun ve keçi kayıt sistemleri,
- 2010 yılında Hayvansal Biyoteknoloji Merkezi,
- 2010 yılında Veteriner Sınır Kontrol Noktaları,
- 2010 yılında Ulusal Gıda Referans laboratuvarlarının kurulması,

2011 yılında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı yeniden yapılanma sürecini tamamlamıştır. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı adını almıştır. Ancak 2018 yılında bakanlığın adı bir kez daha değiştirilerek Tarım ve Orman bakanlığı adını almıştır. Hayvancılık ile doğrudan ilgili olarak Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü ile Hayvancılık Genel Müdürlüğü birimleri kurulmuştur,

2005 yılından itibaren meraların ıslah edilmesi koşuluyla 25 yıla kadar kiralanabilmesi sağlanmıştır,

2012 - 2016 Kooperatifçilik Strateji ve Eylem Planı Belgesi açıklanmıştır,

2012-2016 Organik Tarım Strateji Planı açıklanmıştır,

2013 yılında 2013-2016 dönemini kapsayan Organik Tarım Ulusal Eylem Planı hazırlanmıştır,

2013 yılında 2013-2017 Stratejik Plan hazırlanarak kamuoyuna açıklanmıştır,

Ayrıca Et ve Balık Kurumu'nun adı Et ve Süt Kurumu olarak değiştirilmiş kuruma piyasaya müdahale yetkisi verilmiştir,

Son yıllarda önemli gelişmelerden biri de TUİK'in 3 aylık kırmızı et ile kümes hayvancılığı ve süt ürünleri üretim istatistiklerini düzenli olarak yayınlamasıdır.

Hayvancılığa ilişkin atılan diğer adımlardan bazıları ise;

Evcil Hayvan Gen Kaynakları Projesi,

Halk Elinde Küçükbaş Hayvan Islahı Projesi,

Sözleşmeli üretim modeli kapsamında besi desteği,

2009-2012 yılları arası GAP kapsamındaki 9 ilde projeli süt sığırcılığına %30-40 hibe verilmesi.

2010-2012 yılları arası DAP kapsamında et hayvancılığını geliştirilmesi projesi çerçevesinde etçi ve kombine ırklar ile kurulacak damızlık sığır işletmelerine 16 ilde %30-40 hibe destek verilmesi.

2014 yılında kalkınma bölgeleri olarak adlandırılan Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) Doğu Anadolu Projesi (DAP), Konya Ovası Projesi (KOP) ve Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) kapsamındaki illerde besilik materyal üretim desteği uygulanması kararı alınmıştır.

Tarım Arazilerinin Topplulaştırılması Kanunu'nun Meclis'ten geçmiş ve kabul edilmiştir. Bu tasarının amacı tarımsal üretim ve kalkınmayı hedeflemektir. Tasarının hayvancılığa da olumlu yönde etkileyeceği beklenmektedir.

Tarım alanında en önemli sorunlardan birisi 2011 yılında yapılması beklenen Tarım Sayımının yapılmamış olmasıdır. Tarım Sayımı yapılmamış olmasının yarattığı sorun ise hayvancılık istatistiklerinde verim seviyelerinin hala 2001 Tarım Sayımı'ndan elde edilen verilere dayalı tahmin edilmesidir (Saçlı, 2009).

Türkiye piyasa düzenlerinin ve ıslah çalışmalarının önemini, kırmızı et piyasasında yaşanan sıkıntılar sonrasında dile getirmeye başlamış, bu yönde çeşitli adımlar atılmışsa da, henüz piyasalarda uzun vadeli istikrarı sağlayacak kurumsal ve yasal altyapı oluşturulmamıştır.

2017 yılı başından itibaren yürürlüğe giren 'Milli Tarım Projesi ' kapsamında Mera Hayvancılığı Yetiştirici Bölgeleri belirlenmiştir. Proje kapsamında meralarımızın, hayvancılık yapmak ve ıslah etmek şartıyla uzun süreli kiraya verilmesi, et sığırıcılığına uygun 200 başa kadar düve alımına %30 hibe verilmesi ve programlı aşuları yapılmış 4 aylık her buzağı için 750 TL destek verilmesi karara bağlanmıştır. Milli Tarım Projesi kapsamında alınan bu kararlar son derece önemli olmasına karşın özellikle başta Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri olmak üzere mera alanlarımızın büyük çoğunluğu topoğrafik yapı, iklim özellikleri ve mera kompozisyonu itibarıyla daha çok küçükbaş ve özellikle de koyun yetiştiriciliğine uygundur. Büyük baş hayvancılık için alınan hibe ve destek kararlarının küçükbaş hayvanlar için alınmamış olması ciddi bir eksikliktir. Bugün ülkemizde kırmızı ette yaşanan sorunların temel nedenleri arasında en önemli problem küçükbaş hayvan sayısındaki azalıştır. Nitekim 1980'li yıllarda ülkemizdeki nüfus sayısı ile koyun sayısı neredeyse aynı iken bugün yaklaşık 82 milyon nüfusa karşın koyun varlığımız 33 milyon civarındadır. Bu tabloda kırmızı et sorununun yaşanması oldukça doğal görünmektedir. Ayrıca dünyada dominant kültür kaynaklı olarak özellikle sığır etine dayalı bir tüketim ve damak tadının geliştirilmiş olması ve kırsaldan kentlere yoğun göçtün olması da koyun sayısının azalmasına ve et probleminin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

Milli Tarım Projesi'gereğince Damızlık Düve Üretim Merkezleri Kurulması Projesi kapsamında, 32 ilimizde en az 500 baş kapasiteli damızlık gebe düve üretim merkezleri kurulması kararı alınmıştır. Yukarıda ifade edilen değerlendirmeler ölçeğinde küçükbaş hayvanlar içinde örneğin damızlık koyun üretim merkezlerinin de uygun olan illerde kurulmamış olması önemli bir eksikliktir.

Son 15 yıl içerisinde toplam 143 Bin baş damızlık koyun dağıtımı gerçekleştirilmiş, 2017 yılında ise 24 Bin baş damızlık dağıtımı hedeflenmiştir. 2014 yılından itibaren Şanlıurfa/Ceylanpınar İşletmesinde 1.000 ana baş kapasite ile süt verimi yönüyle öne çıkan Halep ırkı keçi yetiştiriciliğine başlanmıştır. Ayrıca DAP Bölgesi Kalkınma İdaresi Başkanlığı işbirliğinde 2014 yılında Iğdır/Kâzımkarabekir İşletmesinde DAP Bölgesi Koyunculunun Geliştirilmesi Projesi uygulamaya konulmuş, proje kapsamında bölgeye 10 yıl içerisinde 67 Bin baş damızlık Morkaraman ırkı koç ve koyun dağıtımı hedeflenmiştir. Küçükbaş hayvancılığa ilişkin atılan bu adımlar çok önemli olmasına karşın ülke küçükbaş havancılığının damızlık ihtiyacını karşılamak bakımından yetersizdir (Anonim, 2017a).

2.4. Türkiye’de Hayvan Sayısı ve Hayvansal Üretim

Türkiye’de işletme başına düşen hayvan sayısının düşüklüğü, genellikle üretimin artırılmasını sınırlayan etmenlerin en önde geleni olarak ileri sürülür. Bu konu, özellikle süt sığırcılığının geliştirilememesinde son dönemlerde sıkça dile getirilmekte, üretimin artırılması için büyük dev işletmelerin kurulması gerektiği, AB/ABD’den örnekler verilerek dayatılmaktadır. Bu bağlamda kurulan ve kurulmakta olan büyük sığırcılık işletmelerine olağanüstü destekler sağlanmaktadır.

Bununla birlikte, Türkiye’de dev işletmeler kurulduğu ve sayıları arttığı takdirde AB standartlarında süt üretimi yapılabilir görüşü doğru değildir. Bu görüşün doğru olmadığı, öncelikle AB ülkelerindeki toplam süt işletmeleri içinde büyük işletmelerin payı dikkate alındığında görülebilir; 100 baş ve üzeri sığıra sahip olan işletmelerin oranı Fransa’da yüzde 1, İtalya’da yüzde 4, Almanya’da yüzde 3,8’dir. Polonya’da ise bu oran binde 1’dir. AB’de kaliteli süt üretimi 40-50 baş hayvana sahip işletmelerden sağlanır ve bu ideal ölçü olarak kabul edilir. Bu işletmelerde aile iş gücü egemendir ve gerekiyorsa işçi çalıştırılabilir.

Türkiye için yapılması gereken iş, küçük ölçekli işletmeleri pazara yönelik sağlıklı süt üreten orta ölçekli işletmeler durumuna dönüştürmektir. Aslında ilk aşamada AB için ideal kabul edilen hayvan sayısının yarısına ulaşmak bile Türkiye için yeterlidir. Bu amaçla gerekli desteklemelerin, işletmeleri bu sayıya ulaştıracak şekilde yapılması gerekmektedir.

Büyük işletmelerin kurulması doğrultusunda girişimler bu anlamda sorgulanmalıdır. Öncelikle AB, bir yandan Türkiye süt kotasına sınırlama getirirken, diğer yandan da süt kotasının yükseltilmesi için büyük dev işletmelerin kurulması gerektiğini dayatmaktadır.

Dev sığırcılık işletmelerinin kurulmasını isteyen yatırımcılar ise, bu alanda kamudan sağlanan düşük faizli kredilerden ve desteklerden yararlanmak istemektedirler. Ancak bunu, sanayicilere nitelikli süt üretme ile örtmektedirler. Bu amaçla Türkiye’de, yeterli hayvan bulamadıklarını, yerli hayvanların düşük verimli, hastalıklı ve AB’ye göre pahalı bulduklarını belirterek gebe düve dışalımından başka çare olmadığını söylemektedirler. Bu kesimler, “dışalığa karşı çıkanlar rekabetten kaçmak isteyenlerdir” diye hedef saptırmaktadırlar (Kaymakçı, 2009).

Türkiye’de yerli sığır ırkı yıllar itibariyle sürekli olarak azalırken, kültür ırkı ve melezlerinin oranı sürekli olarak artmıştır. Bu durum yerli sığır ırklarımızı tehdit altına koymakta hata yok olmasına sebep olmaktadır.

Koyun ve keçi sayısında 2000 yılından itibaren bir artış olmasına karşın 1980’li yıllarda küçükbaş hayvan sayısı ve ülkemiz nüfusu rakamları ile karşılaştırıldığında çok önemli bir düşüş olduğu da bir gerçekliktir.

Hayvansal üretimde et ve süt miktarında çok önemli bir artış olduğu Çizelge 2.2’de görülmektedir. Bu artışın en önemli nedeni kültür ve kültür melezi sığır ırklarının sayısal artışıdır. Benzer şekilde bir artış tavuk eti, yumurta ve bal üretiminde de gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 2.1. Hayvan Sayıları

Hayvan Cinsi		2002	2016	2017 (Haziran)
Sığır	Yerli	3.586.163	1.733.292	1.726.909
	Melez	4.357.549	5.758.336	5.930.944
	Kültür	1.859.786	6.588.527	7.001.425
	Toplam	9.803.498	14.080.155	14.659.278
	Kültür ırkı oranı (%)	19	47	48
Manda		121.077	142.073	157.457
Küçükbaş	Keçi	6.780.094	10.345.299	11.010.590
	Koyun	25.173.706	30.983.933	33.562.045
	Toplam	31.953.800	41.329.232	44.572.635

Kaynak: TÜİK

Çizelge 2.2. Hayvansal Üretim

Hayvansal Ürün	2002	2015	2016
Süt (Ton)	8.408.568	18.654.682	18.479.161
Kırmızı Et (Ton)	420.595	1.149.262	1.173.042
Tavuk Eti (Ton)	696.187	1.909.276	1.879.018
Yumurta (Bin adet)	11.554.910	16.727.510	18.097.605
Bal (Ton)	74.554	108.128	105.727

Kaynak: TÜİK

2.5. Türkiye’de Hayvancılık Destekleri

Türkiye hayvancılığında yapılan desteklemeler son yıllarda hem miktar hem de çeşit olarak artmış olmasına rağmen. Desteklemeler AB’de uygulandığı üzere Ortak Piyasa Düzeni (OPD) işleyişine uygun olarak yapılmalıdır. Bilindiği üzere OPD içinde Fiyat Sistemi; Temel Fiyat, Haftalık Fiyat gibi değişik fiyatlar, Müdahale Önlemleri, Maksimum Ortalama Garanti Miktarı, Çeşitli Primler (inek, koyun, keçi, dana, oğlak, kuzu), özel depolama yardımları, üçüncü ülkelere ticarete gümrük vergileri, dışsatım iadesi gibi çeşitli araçlarla sağlanmaktadır. Bu desteklemelerle AB, üretici ve tüketici kadar ulusal ekonomilerini de koruma altına almakta, ancak daha önemlisi gıda egemenliğini sağlamaktadır. Bu kapsamda AB’de olduğu üzere hayvancılığı geliştirmek ve sektöre rekabetçi bir yapı kazandırmak için devletin müdahale edebileceği bir piyasa mekanizması, her ürün bazında oluşturulmalıdır. Türkiye, örneğin süt piyasasına devletin müdahalesi ancak son yıllarda yapılmaktadır. Bu müdahaleler yapılmadığı için, üretimde en küçük bir fazlalık ya da talepte en ufak bir düşüşte, üreticiler hayvanlarını satmak zorunda kalmışlardır (Kaymakçı, 2009).

Hayvancılık desteklerinin miktarı ve toplam destek içerisindeki payı önemli oranda artırılmış olup, 2015 yılında bu oran %29 olarak gerçekleşmiştir.

2.6. Türkiye’de Pazarlama

Üretim politikasıyla bütünleşen pazarlama politikalarının, üretimin arttırılmasında olduğu kadar tüketicinin daha ucuza besin tüketmesinde de önemi vardır. Burada, tıpkı AB’de olduğu üzere, hayvansal ürünlerin pazarlanmasında, üreticiden tüketiciye kadar olan zincir içinde, yatay ve özellikle dikey bütünleşmeye dayalı bir

örgütlenme modeli, tek yol olmalıdır. Burada en uygun örgütlenme modelinin tarımsal amaçlı kooperatifler olduğu görülmektedir.

Pazarlama politikalarında dikkatle üzerinde durulması gerekli bir nokta da dışalım ve dışsatım rejimlerinin düzenlenmesinde, iç üretimi olumsuz olarak yönlendirecek uygulamalardan kaçınmak olmalıdır.

Üretim ve pazarlama açısından önemli bir konu da, Türkiye’de kurulan yetiştirici birlikleri ile kooperatiflerin işlevlerinin birbirine karıştırılmasıdır. Yetiştirici birliklerine teknik örgütlenme yanında, ekonomik görevler de yüklenmektedir. 2004 yılında bu örgütlere bir de üretici birlikleri eklenmiş ve işlevler tamamıyla karışmıştır. Bu durum, ivedilikle çözümlenmeli ve üretici, örgüt kirliliği ve karmaşasından kurtarılmalıdır. AB’de yetiştirici birliklerinin temel işlevi, teknik örgütlenmedir ve çalışmaların ağırlığını islahın örgütlenmesi oluşturmaktadır. Birlikler, kooperatiflere bağlı olarak iş görmektedirler.

Türkiye’de gerek üretim, gerekse pazarlama politikalarında geçmişte olan bir yanlışlık da şudur; Türkiye’de hayvancılık denince tavuk ve sığır yetiştiriciliği öne çıkarılmış ve yetersiz de olsa desteklemelerin neredeyse tümü bu alana yapılmıştır.. Koyun ve keçi yetiştiriciliği neredeyse sahipsiz bırakılmıştır. Bunun sonucu olarak koyun ve keçi sayısında meydana gelen azalma, toplam kırmızı et ve sütte ciddi düşüşler yaratmıştır. Kırmızı et üretim açığını hızla kapatmak ve sağlık standartları sağlandığı takdirde AB’ye koyun ve keçi ürünleri satma olanağımızın olması nedeniyle de bu iki yetiştiricilik dalının eskisinden daha yüksek oranda desteklenmesi bir zorunluluktur (Kaymakçı, 2009).

Son yıllarda pazarlamaya ilişkin önemli sayılabilecek gelişmelerden birisi; faaliyetleri arasında “*sektörde piyasa ve fiyat istikrarının sağlanması için piyasa şartları göz önünde bulundurularak gerekli çalışmaları yapmak*” yer alan, ürün konseylerinin kurulmasıdır. Hayvansal üretimle ilgili olarak kurulan konseyler Ulusal Süt Konseyi, Ulusal Kırmızı Et Konseyi’dir.

Hayvansal ürünlerin pazarlanması konusunda son döneminde gerçekleştirilen diğer uygulamalar; çiğ sütün değerlendirilmesi amacıyla süt tozu yapımının desteklenmesi, sanayiye giden kayıtlı süt miktarının ve kalitesinin artırılmasına yönelik süt desteği verilmesi, okul sütü kampanyası gerçekleştirilmesi sayılabilir. Bunlara ek

olarak Kırsal Kalkınma ve Yatırımların Desteklenmesi Programı kapsamında işleme tesislerine işleme ve paketlemeye yönelik projelere hibe verilmiştir (Anonim, 2017b).

2.7. Türkiye’de Örgütlenme

Türkiye hayvancılık sektöründe; işletmelerin küçük ölçekli, dağınık ve sermayelerinin yetersiz, hayvansal ürünlerde talebin sınırlı ve pazarlama sisteminde aracı sayısının çokluğuna bağlı olarak ürünlerin uygun zaman ve fiyatlarda pazarlanamaması, ürün ve girdi fiyatlarının üreticilerin etkin olmadığı bir ortamda oluşması, eğitim ve yayım hizmetlerinin yetersizliği ve üreticilerin bilgi ve teknoloji kullanımında yetersiz kalmaları gibi nedenlerle üreticilerin örgütlenmeleri kaçınılmazdır.

Hayvancılıkta mevcut sorunların devam ediyor olması örgütler arası koordinasyon eksikliği, çoğunun sermaye yapısının zayıf olması, bazılarının demokratik yapıdan uzak olması gibi nedenlerle bu örgütlerin hayvancılık alanındaki üretimden pazarlamaya kadar olan zincire katkısı halen yetersiz durumdadır.

AB’nde hayvancılık dahil tarımsal üretimin tüm aşamalarında faaliyet gösteren üretici örgütleri, AB komisyonunda da temsil edilmekte, tarımsal politikaların belirlenmesi ve karar alma sürecinde de oldukça etkin bir durumdadırlar.

Türkiye’de canlı hayvan ve hayvansal ürünlerin pazarlanmasında mevcut karmaşık sistem içerisinde, örgütlenme yetersizliği nedeniyle aracılar önemli bir rol oynamaktadır. Üretici bu karmaşık yapı içerisinde ürünlerini değer fiyata satamadıkları gibi, tüketici de hayvansal ürünleri pahalıya tüketmek zorunda kalmaktadır.

Türkiye’de başlıca üç yasal zeminde kurulu bulunan kooperatif, yetiştirici birlikleri ve üretici birlikleri şeklindeki yapılanma sürmektedir. Bununla birlikte farklı amaçlarla kurulmuş dernek statüsündeki sivil toplum örgütleri de sektörde yerini almaktadır.

Son dönemde örgütlenmeye ilişkin temel ve yapısal sorunlarla ilgili belirgin bir ilerleme kaydedilmemiş, ancak desteklemelerden pay almaları sağlanarak maddi olanakları geliştirilmiştir. Bu amaçla 2005 yılından itibaren Birlik ve/veya Kooperatif üyesi yetiştiricilerden, aldıkları desteklerin binde 1 oranında kesinti yapılarak bu miktar örgütlerinin Merkez Birliği’ne aktarılması sağlanmış, bu uygulama 2012 yılında

genişletilerek binde 1 Merkez Birliklerine, binde 1 de icmalleri yapan yerel örgütlere aktarılmaya başlanmıştır.

Son yıllarda büyükbaş ve küçükbaş damızlık hayvancılık, arıcılık ve besicilik konularında yatırım yapacak olan kooperatiflerin düşük faizle uzun vadeli olarak borçlandırılarak bakanlık bütçesinden desteklenmesine ve aynı konularda Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu kaynakları ile de destekleme uygulanmasına devam edilmiştir (Anonim, 2014/a).

2.8. Uluslararası İlişkiler

Türkiye DTÖ'nün (Dünya Tarım Örgütü) Tarım görüşmelerinde G-33 (GYÜ'lerin oluşturduğu ve tarımda GYÜ'ler için esneklik talep eden) grubunda yer almaktadır. DTÖ Ticaret Politikası Raporu'nda belirtildiği üzere Türkiye DTÖ yükümlülüklerini takip etmekte, bu amaçla kırsal kalkınma desteklerini giderek artırmaktadır. Ancak tarımsal desteklerin giderek artması konusuna da dikkat çekilmektedir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı döneminde Türkiye AB ile müzakerelerde ilerleme kaydetmiş, bu kapsamda Gıda Güvenliği, Veterinerlik ve Bitki Sağlığı Faslı (12'nci fasıl) açılış kriterleri yerine getirilerek 30 Haziran 2010 tarihinde bu fasıl müzakerelere açılmıştır. Bununla birlikte AB'nin 2013 yılı ilerleme raporunda hayvancılık ile ilgili olarak yapılan genel değerlendirme; Türk makamları bazı AB'ye üye ülkelerden canlı sığır, sığır eti ve türev ürünlerin ithalatındaki bazı kısıtlamaları devam ettirmiş, böylelikle 2010 ve 2012 yılları arasındaki ilerlemeyi durdurmuştur. Türkiye'nin tarımsal ürünlere yönelik ticaret anlaşması kapsamındaki ikili yükümlülüklerini tam anlamıyla yerine getirmesi için daha fazla çaba göstermesi gerekmektedir. Türkiye ve Komisyon uzun süredir devam eden sığır eti ithalatı yasağı meselesini çözüme kavuşturmak amacıyla güçlendirilmiş bir diyalog başlatmıştır.

Gıda güvenliği, veterinerlik ve bitki sağlığı politikası alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Hayvanların kimliklendirilmesi ve kayıt altına alınması, şap hastalığıyla mücadele de dâhil olmak üzere, hayvan sağlığı, tarımsal gıda işletmelerinin AB standartlarına yükseltilmesi, hayvan refahı ve hayvansal yan ürünler konularında kayda değer çabalara ihtiyaç vardır. Belirli ithalat koşullarına uyum sağlanması amacıyla çaba

harcanması gerekmektedir. Genel olarak, bu alandaki hazırlıklar erken aşamada olduğu şeklinde özetlenmiştir.

Günümüzde gerek et ve gerekse süt üretimleri konusunda AB üretim fazlalığı sorunu yaşamakta, ihracat desteklemeleri ile değerinin çok altında ihracat yapılması gibi değişik önlemlerle bu sorunu aşmaya çalışmaktadır.

2.9. Sektörün Rekabet Gücünün Değerlendirilmesi

Sektörün rekabet gücünün değerlendirilmesi alt sektörler temelinde yapıldığında çoğunlukla gerek genetik materyal, gerek girdi, gerek nihai üründe dışa bağımlılık olduğu görülmektedir. Öyle ki Türkiye uzun süredir büyükbaş ve küçükbaş yetiştiricilikte kendine, tüketim seviyesi çok yüksek olmasa da, yeterli sayılmıştır. Gelinek noktada büyükbaş ve küçükbaş hayvan materyalinde net ithalatçı olduğu görülmektedir. Bununla birlikte kaba yemde de yetersizlik yaşanması, sektörün dış piyasa ile birlikte iç piyasada da süt ve kırmızı et alt dallarında rekabet gücü konusunda soru işaretleri yaratmaktadır.

Süt hayvancılığında damızlık olarak Türkiye'nin rekabet gücü değerlendirildiğinde, hayvan hastalıklarının bertaraf edildiği kabul edilse dahi, rekabet gücü düşüktür.

Kırmızı et hayvancılığında ise durum biraz daha farklıdır. Türkiye'nin Batı Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında, süt hayvancılığındaki engelleyici sebeplerinden dolayı kırmızı ette de çoğunlukla rekabet edemediği, kırmızı etin büyük çoğunluğu sütçü sürülerden elde edildiği için süt hayvancılığındaki eksiklerin ve sorunların kırmızı et üretimine de yansıtıldığı anlaşılmaktadır.

AB ülkelerinde uygulandığı şekliyle, farklı türlere ait sütlerden elde edilen geleneksel ürünlerin tanımlanarak pazarlanması ile değeri artırılabilir. Türkiye'nin hastalıktan arı bölgelerini koruyabildiği sürece, uluslararası piyasada özellikle süt ürünlerinde, rekabet gücünü de artıracak bu durum, özellikle benzer ürünleri üreten Yunanistan (51 milyon ABD Doları) ve Bulgaristan (30 milyon ABD Doları) gibi ülkelerin pazarlarına da girişini kolaylaştırabilecektir.

Kanatlı sektörü, hayvancılık sektöründe Türkiye'nin dünya piyasasında rekabet edebildiği neredeyse tek tür durumunda olup, hayvancılık ihracatı yüzde 99 oranında kanatlı hayvancılık sektörü tarafından yapılmaktadır. Türkiye kanatlı sektöründe

damızlık temininde büyük oranda dışa bağımlıdır. İthalatının çoğunu damızlık tavuk yumurtası ile civcivinde yapmaktadır. Bununla birlikte damızlık tavuk yumurtası ihracatı da ithalatının miktar olarak yaklaşık 8, değerinin ise 2 katı kadardır. Damızlık olmayan kanatlı özellikle yumurta ihracatı ise ithalatının değer olarak 41 katıdır. Uluslararası yumurta pazarında Türkiye'nin en önemli potansiyel pazarları Rusya, Hong Kong, Singapur, İsviçre, Kanada, ABD ve hiç şüphesiz en yakın komşusu AB'dir (Keskin ve Demirbaş, 2012).

Ana alt sektörlerin haricinde Türkiye kaliteli ve katkısız bal üretimini garanti edebildiği takdirde önemli bir bal ihracatçısı konumuna gelebilecektir. Ancak özellikle üreticilerin kalite, standart ve pazarlamada etkin olamamaları buna büyük ölçüde engel olmaktadır. Bilindiği üzere son zamanlarda tespit edilen sahte bal satışları yerli tüketimin de düşmesine ve tüketicinin güvenini kaybetmesine neden olmuştur. Tüm bunlara karşın, Türkiye arıcılıkta önemli potansiyele sahiptir; toplam orman arazisi 220 bin km²'dir ve TÜİK verilerine göre kovanların neredeyse tamamı modern, yeni kovanlardır. Bununla birlikte Türkiye'nin hemen her bölgesi arıcılık yapmaya müsaittir ve farklı bölgelerden elde edilen ballar farklı, yerel özelliklere sahiptir.

İpek, yün ve tiftik sektörlerinin rekabet gücü, kaliteli üretim ve etkin bir örgütlenme ile kolaylıkla düzenlenebilir. Ancak sentetik ve suni elyafın fiyat üstünlüğü bulunmakta ve genel anlamda sentetik ürünlerle rekabet giderek zorlaşmaktadır (Anonim, 2014b).

Hayvan sağlığı sorunları ve ürün hijyenine ilişkin eksiklikler giderildiğinde pek çok üründe Türkiye'nin rekabet gücü yükseltecektir. Ama günümüzde, hem Doğu ve Güneydoğudaki komşu ülkelerin durumu, hem de özellikle AB'nin Türkiye'ye kırmızı et başta olmak üzere hayvansal ürünler satma isteği, rekabet şansı olsa bile, ihracat imkanını kısıtlayacaktır.

Türkiye'nin, iklim başta olmak üzere, doğal koşulları değerlendirildiğinde, pek çok bölgesinde hayvansal üretimin etkin bir şekilde yapılmasının mümkün olduğu söylenebilir. Yem başta olmak üzere bazı önemli girdilerin fiyatlarının düşürülebilmesi, Türkiye'yi daha güçlü bir konuma taşıyacaktır. Fakat hayvan sağlığı ve gıda güvenliği konusundaki vurdumduymazlık devam ederse, ülkenin ihracatçı olma ihtimali her geçen gün azalacaktır (Anonim, 2006a).

2.10. Dünyadaki Gelişme Eğilimleri

Bugüne kadar hayvansal üretim hayvan varlığı ile verim seviyeleri ve bilim-teknolojideki gelişmelerle sınırlıyken, önümüzdeki yıllarda üretimi doğal kaynakların, toprak ve suyun, gıda ve yemin birbiriyle rekabeti ve bu rekabette etkin düşük karbon seviyelerinin yönlendirici olması beklenmektedir (Thornton, 2010).

Hayvansal ürünlere olan talep günümüzde nüfus ve gelir artışı, kentleşme ile ilişkiliyken, önümüzdeki yıllarda halk sağlığı riskleri ve sosyo-ekonomik faktörler tarafından belirlenmesi olasıdır. Fakat bu faktörler dünyanın farklı bölgelerinde farklı şekillerde tezahür edebilecektir (Thornton, 2010).

Hayvansal üretim, günümüzde olduğu gibi gelecekte de özellikle yoksulluk ve açlığa açık bölgeler için önemli bir risk yönetim stratejisi olacaktır. Küçük işletmeler için hayvansal üretim önemli bir gıda kaynağı ve aynı zamanda bitkisel üretim yapmak için itici bir güçtür (Anonim, 2006b).

Hayvansal proteinin büyük çoğunluğunun önümüzdeki yıllarda da GYÜ’de daha fazla üretileceği tahmin edilmektedir. Özellikle Asya ve Latin Amerika’daki üretim artış seyrinin hem et hem sütte devam etmesi beklenmektedir (Anonim, 2006b).

Hayvansal ürünler ticaretinde özellikle et ve ürünlerinde GYÜ’lerin daha fazla ihracatçı pozisyona geçmesi, ancak sütte gelişmiş ülkelerin hakimiyetinin sürmesi beklenmektedir (Anonim, 2006b).

Hayvansal ürünler ticaretinde önümüzdeki dönem genetik materyal ve biyoteknoloji çalışmalarının daha da önem kazanması beklenebilir. Özellikle genomik seleksiyon teknolojisi ve yatırımları giderek artacaktır. Klonlama ve transjenik hayvanlar ile bu hayvanlardan üretilen gıdaların tüketimi konusunda ise daha fazla tartışma olacağı da öngörülebilir.

Önümüzdeki dönemde hayvancılığın seyri ile ilgili iki görüş hakimdir; birincisi dünyada 2030 yılına dek genel olarak üretimde tekelleşme ve yoğunlaşmanın süreceği, ölçeklerin büyüyeceği, üretimin coğrafi değişikliklerle belirli bölgelere yoğunlaşacağı ve gıda zincirinin kısılacağı (üretim, işleme ve perakende de yoğunlaşma), dolayısıyla aile işletmelerinin sektörden ayrılmaya zorlanacağı, büyük şirketlerin (çoğunlukla perakende sektöründeki çokuluslu şirketler) üretimde de etkin olacağı ve hatta işleme sanayinin de aynı yönde yoğunlaşacağı görüşüdür. İkincisi ise çokuluslu şirketlerin ekonomik krizler karşısında bu kadar kırılgan ve dalgalı bir piyasaya sahip üretim

sektöründe, özellikle büyükbaş ve küçükbaş üretimde risk alamayacağına, büyük sermayenin biyoteknoloji ve genetik çalışmalar ile genetik pazarındaki hakimiyetini sürdüreceğine, üretimin orta ölçekli aile işletmeleri ile sürdürüleceği, orta vadede organik uzun vadede ise geleneksel (konvansiyonel olmayan, eski usul) hayvancılığa geri dönüşün başlayacağı ve hayvansal ürün ticaretinin belirli bir seviyede doyuma ulaşacağına inanan görüştür.

Her iki görüşte de hakim kanı çevre ve iklim koşullarının bazı bölgelerde üretimi çok olumsuz yönde etkilerken, özellikle kuzey kutbuna yakın bölgeleri, başlayan ısınmanın etkisiyle, olumlu etkileyeceğidir. Su ve özellikle yemde kaynakların farklı kullanım alanları arasındaki rekabet uzun vadede hayvansal üretimi sınırlandırabilecek, ürün değerleri beklenenden çok artabilecektir. Değişen iklim koşulları yeni bölgelerde farklı hayvan hastalıklarının çıkmasına sebep olurken yeni hastalıkların türemesine de yol açmaktadır (Thornton, 2010).

Önümüzdeki dönemde bir yandan üretimin giderek el ve yer değiştirmesi ile üretici ailelerinin yerini alan “endüstri tipi” işletmelerin artmasının sektörde ve tüketicide yarattığı olumsuz baskı, diğer yandan tüm dünyayı etkileyen küresel ısınma, iklim değişikliği ve artan gıda fiyatlarına karşı önemi giderek ortaya çıkan aile işletmeleri ve yerel üretim-tüketim hareketlerinin küresel gelişmelerin eksenine oturması beklenmektedir.

2.11. Türkiye’deki Gelişme Eğilimleri

Tüm yönleriyle ortaya çıkan Türkiye hayvancılığı tablosunda önümüzdeki dönem içerisinde tehdit olarak algılanan gelişmeler ithalatın sürmesi veya sürmesine sebep olacak uygulamaların sürdürülmesi, sektörde her aşamada tekelleşme eğiliminin giderek görünür olması, İşletmelerin daha fazla borçlanması fakat artan örgüt sayısı ile orantılı giderek bölünen üretim kesiminin her aşamada pazarlık gücünü kaybetmesi olarak sıralanabilir.

Mevcut hastalıkların kontrolünde çekilen sıkıntılara ek olarak kaçak hayvan ve ürün girişinin önlenememesi ve artan kaçak kesimler, hayvansal ve bitkisel ürünlerde tüketici güvenini etkileyen sahtecilik ve kalıntı riskleri de sektörü önümüzdeki yıllarda zorlayabilecek konular arasındadır.

Türkiye hayvancılığını olduğu kadar küresel anlamda tüm dünyayı etkisi altına almaya başlayan ve etkileri her geçen gün daha da fazla hissedilen küresel ısınma ve iklim değişikliği hayvancılığı giderek daha da olumsuz etkileyebilecek, yeni hayvan hastalıklarının çıkmasına sebep olabilecek ve bu kapsamda oluşturulan çevre politikaları da özellikle Türkiye gibi hayvancılığı geliştirmekte olan ülkelerde sektörün üzerine bir maliyet unsuru daha ekleyecektir. Özellikle enerji konusundaki sıkıntılar sebebiyle artan biyoyakıt üretiminin yem bitkileri ile rekabetinin kızışacağı ve bunun da hayvancılıkta maliyetlerin daha da artmasına yol açacağı tahmin edilmektedir (Anonim, 2014c).

2.12. Türkiye Hayvancılığının Mevcut Durumu

2.12.1. Hayvancılık sektöründe meydana gelen yapısal değişiklikler

Türkiye’de zaman içerisinde sadece hayvansal üretim miktarı değişmemiş, yapısal anlamda da, anlayış olarak da önemli değişiklikler ortaya çıkmıştır. Hem bunlardan ilk akla gelenler hem de değişim beklentisine konu olanların bir kısmı aşağıdadır.

1. Süt sanayinde ve perakende ayağında oligopol bir yapının oluşmakta olduğu daha görülür hale gelmiştir.
2. Süt işleyen tesislerin sahipleri, yani süt sanayicileri neredeyse Türkiye’nin hemen her yeri için ortak fiyatlar belirleyip benzer alım davranışları sergileyebilmektedirler. Hatta yem fabrikası sahibi de olan süt sanayicilerinden bazıları, süt almak için o işletmenin karma yemi kendilerinden satın alması şartını ileri sürmeye başlamışlardır.
3. Büyük işletmelerin kurulmasını ve üretimin bu işletmelerde gerçekleştirilmesini Türkiye’nin hayvansal üretimini artırmanın koşulu olarak görenlerin etkisi her geçen gün artmaktadır. Bu gerçekleştiğinde mevcut işletmelerin önemli bir kısmının kendiliğinden kapanacağı ve bunun başta işsizlik olmak üzere birçok soruna yol açacağı düşünülmektedir.
4. Türkiye’de çok sayıda kalkınma planı yapılmış olmasına rağmen gelecekteki tarımsal yapı ve hayvansal üretim deseni konusunda sağlıklı bir politikaya temel oluşturacak bilgi ve kararlara ulaşmak mümkün değildir. Örneğin, Türkiye’nin hayvansal üretimi Bakanlık tarafından yayınlanan “Hayvancılık

Stratejisi 2005-2013” adlı belgede hedeflenen üretim değerlerinin oldukça gerisindedir. Buna karşılık henüz ilgililer bu konuda ne bir değerlendirme ne de bir öz eleştiri yapmışlardır.

5. Türkiye kırmızı et üretiminde büyük yer tutan sığır eti üretimini artırmak için “etçi ırk” sığır yetiştiriciliğini teşvik etmeye başlamıştır. Sık sık meralarında koyunun bile aç kaldığı söylenen bu coğrafyada, buzağısından başka geliri olmayan etçi ırklardan sağlanacak et üretiminin mevcut sistemdekinden daha ucuz olamayacağı kavranmalı, bu tarz üretimin desteklenmesinden vazgeçilmelidir. Aksi halde hem işletmeciler hem de ülke kaynakları zarar görecektir.
6. Bugünkü haliyle uygulandığında süt sığırları işletmelerinin sahiplerini süt sanayicisinin işçileri haline getirme potansiyeli olan sözleşmeli üretim taraftar bulmaktadır. Bu anlayışı egemen kılacak uygulamalardan kaçınılmalıdır.
7. Damızlık hayvan ve sperma ile sürdürülen ithalat; kasaplık hayvan, et, kurbanlık hayvan ve en sonunda saman benzeri kaba yem dışalımına kadar uzanmış, karma yem ithal edilmesi için tartışmalar başlatılmıştır. Türkiye coğrafyasını bir ölçüde fason üretime taşıyan bu gelişmeler başarı olarak görülemez. Nitekim 2010 yılı ortalarında başlatılan ve o yıl sonlandırılacağı ifade edilen canlı hayvan (koyun, sığır ve keçi) ile sığır eti ithalatının neredeyse süreklilik kazanması bu olumsuzluğun, yani Türkiye’yi üretimsizliğe sürüklemenin habercisi olarak değerlendirilebilir.
8. Birçok ürünün üretiminde, başta karma ve kaba yem olmak üzere girdi fiyatlarının ürün fiyatlarından daha hızlı artması pek çok işletmenin borç yükünün artmasına yol açmıştır. Bu durumun toprak mülkiyetinin zorunlu el değiştirmesini sağlayacak boyutlara gelmesi önlenmelidir.
9. Türkiye’de büyük işletme her olumsuzluğu ortadan kaldıracak sihirli değnek olarak ele alınırken, 2013 sonrası uygulanacak ortak tarım politikalarının tartışıldığı AB’de ise küçük ölçekli aile işletmelerinin korunması hedeflenmektedir. AB’de aile işletmelerinin tarımsal üretimlerini sürdürmelerinin istenmesinin gerekçesi sadece sosyo-ekonomik değildir. AB bu nitelikteki işletmelerin kırsal alanların korunması ve üretimin

sürdürülebilirliği içinde vazgeçilmez olduğunu kabul etmektedir (Anonim, 2015b).

2.12.2. Sorunlar

- Türkiye genetik materyal, canlı büyükbaş ve küçükbaş hayvan, ana girdi maddeleri ve kırmızı et konusunda ithalatçı ülke pozisyonunda bulunmaktadır.
- Türkiye’de hayvansal ürünlerde tüketim seviyesi diğer gelişmiş ülkelere kıyasla düşüktür.
- Türkiye’de günümüzde hem ekonomik hem halk sağlığı açısından önem taşıyan hastalıklar bulunmaktadır.
- Türkiye pek çok önemli hastalığın aşısında dışa bağımlıdır.
- Hayvan Islahı Kanunu kaldırılmış ve ulusal ıslah faaliyetleri yönetmelikler kapsamında düzenlenmiştir.
- Yetiştirici ve üretici örgütleri ile kooperatifler gelişmiş ülkelerdeki özerklik, kurumsal kapasite ve insan kaynakları ile hizmet seviyesine ulaşamamıştır.
- Çiftçi örgütlerinin ürünlerin pazarlanması ve işlenmesindeki payları düşüktür.
- Sözleşmeli üretim, ortak makine kullanımı, girdi ve destek hizmetler verebilecek yetiştirici/üretici örgütlerine yönelik düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır.
- Yem bitkileri üretimi yeterince artırılamamaktadır.
- Gıda güvenliği, denetimler ve ürün kalitesi ile ilgili tüketici güveni tam sağlanabilmiş değildir.
- Hayvan refahı ve hayvancılık işletmelerinin çevre üzerindeki olumsuz etkileri giderek önemli bir sorun olabilecektir.
- Çevresel ve genetik nedenlerden dolayı verim düşüklüğü sözkonusudur.
- Desteklemeler yetersiz, üretim maliyetleri yüksektir.
- Mevcut durumun tespitine imkan sağlayacak hayvancılık istatistiklerinin güvenilirliği konusunda şüpheler vardır.

- Eğitim düzeyi, araştırmacı, yayımcı ve üretici arasındaki bilgi akışı yetersizdir.

2.12.3. Türkiye hayvancılığının sorunlarına ilişkin çözüm önerileri

2.12.3.1. Hayvancılık sektöründe temel dönüşüm alanları

- 1) Kırmızı et açığının kapatılabilmesi amacıyla hayvancılık politikalarında küçükbaş et üretimi ve tüketiminin artırılmasına ağırlık verilerek kırmızı et üretiminde sığira olan bağımlılığın azaltılması,
- 2) Ürün bazında piyasa düzenlemesi yapılarak mevcut ürün piyasasının istikrarlı bir hale dönüştürülmesi,
- 3) Mera alanlarının ıslah edilerek mera kalitesinin artırılması ve kaba yem üretiminin artırılmasına yönelik önlemler daha da geliştirilerek süt-kırmızı et üretiminin artırılması, maliyetlerinin düşürülmesi,
- 4) Ürün kalitesi artırılarak gıda güvenilirliğinin sağlanması,
- 5) “Sığır varlığının her çevresel koşulda yüksek verimli hayvanlara dönüştürülmesi”ne yönelik yapay tohumlama uygulamasından vazgeçilerek, bölge, yöre ve işletme koşullarına uygun damızlıklar geliştirilmesi hedefine yönlendirilmesi,
- 6) Ekstansif ve yarı entansif üretimi zorunlu kılan koşullarda gerçekleştirilen hayvansal üretimi desteklenerek, bu alanların üretim dışı kalmasının önlenmesi ve kırsal kalkınmaya katkı sağlanması,
- 7) Her bir ekonomik verim düzeyi için damızlık işletmelerinin geliştirilmesi,
- 8) Etçi koyun ıslahı kavramının köy hayvancılığı eksenine oturtulması ve kırmızı et üretimi ve köy hayvancılığında gelirlerinin artırılmasına yönelik olarak ekstansif hayvancılıkta kullanma melezlemesinin uygulanması,
- 9) Farklı bölgelerin üretim koşulları göz önüne alınarak yem bitkileri çeşitliliğinin ve üretiminin artırılması,
- 10) Kayıt sistemleri ve veri tabanlarının aktif olarak çalıştırılması ve veri kalitesinin artırılması,
- 11) Kalifiye ara eleman yetiştirilmesinin planlanması ve sağlanması,

- 12) Kontrolsüz ilaç kullanımının önlenmesi ve kare kod uygulamasına geçilmesinin sağlanması,
- 13) Kimliklendirme sisteminin tüm türleri kapsayacak şekilde genişletilmesi,
- 14) Sulu tarım alanlarının genişletilmesi ile yem bitkileri üretiminin artırılması,
- 15) Örgütlerin kayıt sistemi markalaşma, pazarlama, ürün işleme konularında etkinliklerinin ve öncülük etmelerinin dönüştürülmesi,
- 16) Yem hammaddesi olarak ithal edilen ürünlerin bu amaç dışında kullanımının önlenmesi,
- 17) Market raflarının uygun bir oranda üretici örgütlerinin ürünlerine ücretsiz olarak tahsisini sağlayacak yasal düzenlemelerin yapılması,
- 18) Aile tipi (geçimlik/yarı-geçimlik) büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık işletmelerinin örgütlenme çatısı altında birleştirilerek kırsal kalkınmaya katkı sağlanması,
- 19) Hayvan genetik kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımında farkındalığın artırılması ve bu alandaki çalışmaların desteklenmesi ve genişletilmesi,
- 20) Hayvansal ürün işleme tesislerinin AB standartlarına erişmesi,
- 21) 81 ilde Çiftlik Muhasebe Veri Ağı'nın etkinleştirilerek politika etki analizlerinin gerçekleştirilmesi,
- 22) Tarım envanterinin çıkarılması, veri akışı sağlanarak güncel tutulması,
- 23) Tarım bilgi sisteminin tamamlanarak güncel ve sürdürülebilir hale getirilmesi.
- 24) Birincil hayvansal ürünler yerine çeşitlendirilmiş, izlenebilir mamul ve nihai ürün ihracatının özendirilmesi,
- 25) Yöresel ürünleri uluslararası standartlarda coğrafi işaretleme sistemine dahil ederek, ihracat olanaklarının artırılması.
- 26) Üreticiyi dışlayan, tüketici fiyatlarının baskılanması veya sanayinin hammadde ihtiyacının karşılanmasını hedefleyen uygulamalardan, bu bağlamda hayvan ve hayvansal ürün ithalatından vazgeçilmesi,
- 27) İthal edilen damızlık hayvanların izlenmesi, akıbetlerinin ve etkilerinin belirlenmesi ve damızlık ithalatının bu bilgilere dayalı olarak düzenlenmesi veya damızlık ithalatından vazgeçilmesi,

2.12.3.2. Geleceğe ilişkin potansiyel yüksek/yatırım alanı olabilecek sektörler

- a) Tüm hayvancılık alt sektörlerinde düve damızlık işletmelerinin geliştirilmesi,
- b) Arıcılık ürünlerinin çeşitlendirilmesi ve bu konuda üretici eğitiminin sağlanması,
- c) Hayvan gübresi yönetim sistemlerinin geliştirilmesi ve bu gübrelerin enerji üretiminde kullanım yollarının araştırılması-geliştirilmesi,
- d) Yumurta katkılı ürünlerin çeşitlendirilmesi,
- e) Hayvan refahı koşullarına uyumlu olarak piliç eti ve yumurta üretiminin artırılması,
- f) Hindi, ördek ve kaz eti üretiminin dikkate alınması,

2.12.3.3. Potansiyeli yüksek alanlara ilişkin önerilecek teşvik politikaları

- a) Mevcut politika ve desteklemelerin etki analizlerinin gerçekleştirilmesi ve geleceğe yönelik politika ve desteklerin buna göre düzenlenmesi / güncellenmesi,
- b) Dış ticaret potansiyeli bulunan ürünlerin ihracatının artırılmasına yönelik, uluslararası düzeyde destek verilmesi,
- c) Ürün kalitesinin desteklemelerde göz önünde bulundurulması,

2.12.3.4. Hayvancılık-sanayi entegrasyonu ve işbirliğinin sağlanması

- a. Ürün izlenebilirliğinin sağlanarak sanayi ürünleri ve marka değerinin artırılmasının sağlanması,
- b. Doğu Anadolu Bölgesinde özellikle süt üretiminin yıl boyu sürekliliği sağlanarak tarıma dayalı sanayinin bölgeye yatırım ve üretiminin sağlanması,
- c. Üretici örgütlerinin ürünün işlenmesinde etkinliklerinin sağlanması,
- d. Karkas sınıflandırma (ürün kalite sınıflandırması) çalışmalarının ve uygulamaların geliştirilmesi,
- e. Kaba ve karma yem piyasa düzeninin oluşturulması.

- f. Yatırımlarda bürokratik ve ruhsatlandırmadaki engellerin azaltılması ve kaldırılması,
- g. Hayvancılık işletmelerine ulaşılabilirliğinin sağlanması için gerekli önlemlerin alınması,
- h. Köy yollarının ıslahı ve arazi yollarının yapımı sağlanmalı (pilot çalışma ile kadastro parsellerinin birleştirilmesi ve imar planlaması benzeri şekilde, asgari yatırımla tarım işletmelerinin masraflarını en aza indirecek düzenlemelerin yol ve yöntemlerinin tespiti),

2.12.3.5. Tarımsal üretimde doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik politika önerileri

- a. Mera ağırlıklı yetiştiriciliğe uygun yerli genotiplerin yok olmasına neden olacak uygulamalardan vazgeçilerek, ancak bu genotiplerle değerlendirilebilen alanların üretim dışı kalmasının önlenmesi,
- b. Tarım nüfusunun gelir ve yaşam koşullarını geliştirici önlemler alınarak, genç nüfusun tarımsal üretimi terk etmesinin önüne geçilmesi, böylece üretim dışı bırakılan tarım alanlarının yeniden üretime katılması,
- c. Doğu Anadolu Bölgesi koyunculığında mera dönemi sonunda kısa bir besi uygulanarak kuzuların kesim olgunluğuna ulaştırılması ve pazarlanması yaygınlaştırılarak koyun sayısının artırılması yanında meranın gereksiz yere tahribinin önlenmesi, nitelikli ve daha fazla et üretimi, kışlatma masraflarının ve telefatin azaltılması, işgücünün daha etkin kullanılması, yetiştirici gelirlerinin artırılmasının sağlanması (Anonim, 2014d).

Uzun vadeli politikalar ile öz kaynaklarını etkin kullanarak toplumun yeterli ve dengeli beslenmesini esas alan, ileri teknolojiye dayalı, alt yapı sorunlarını çözmüş, örgütlülüğü ve verimi yüksek, etkin talebe dayalı üretim yapısı ile uluslar arası rekabet gücü artmış, doğal kaynakları sürdürülebilir kullanan bir hayvancılık sektörü hedeflenmelidir.

Küçük işletmeleri tasfiye etmek yerine onları ekonomik işletmeler haline getirecek politikalar uygulanmalıdır.

Türkiye gibi gelişme yolundaki ülkeler, Gelişmiş Ülkelerin (GÜ) uyguladığı ihracat sübvansiyonlarından dolayı haksız rekabet yaşamaktadır. Bundan dolayı

Türkiye'nin daha sonra yapılacak DTÖ müzakerelerinde GÜ'lerin ihracat sübvansiyonlarını kaldırılması yönünde tavır alması doğru bir yöntem olacaktır. GÜ'lerin uyguladıkları ihracat teşviklerinin kaldırılması, Türkiye'nin hayvansal ürünlerinin ihracat olanaklarını artıracaktır. Ancak bunun ön şartının da hala ciddi problem olarak karşımızda duran, uluslararası hayvan ve hayvansal ürün ticaretine engel teşkil eden hayvan hastalıkları ve hijyen problemlerini çözmek olduğunu göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

2.12.5. Hayvancılığımızın güçlü yönleri

- Hayvansal üretim açısından farklı ve alternatif üretim sistemlerine uygun geniş bir coğrafi alana sahip olunması,
- Geleneksel bir hayvancılık kültürüne ve geniş ürün yelpazesine sahip olunması,
- Ülke koşullarına uygun çok sayıda yerli genetik kaynaklara sahip olunması,
- Yeterli tarımsal işgücüne sahip olunması,
- Karma yem sanayisinin üretim kapasitesinin yüksek olması,
- Hayvan varlığının sayısal olarak fazla olması,
- Örgütlenme bilincinin artması ve STK'ların yaygınlaşması,
- Devletin hayvansal üretime yapmış olduğu desteklemeler,
- Avrupa birliği dışındaki potansiyel pazarlara yakınlık,
- Tüm toplum katmanlarının AB ile ilişkiler nedeniyle hayvancılıkta yeni yapılanma beklentileri,
- Genetik materyal çeşitliliğinin özgün hammadde potansiyeli oluşturması ve ürün çeşitliliği,
- İş gücü maliyetinin görece düşük olması,
- Halen kişi başına yetersiz hayvansal ürün tüketiminin gelecekte yaratacağı yüksek talep,
- Yetişmiş teknik eleman sayısının fazlalığı,
- Tarım dışı sektörlerdeki daralmanın hayvancılığı cazip bir yatırım haline getirmesi.

2.12.6. Hayvancılığımızın zayıf yönleri

- Hayvancılık sektörüyle ilgili doğru ve yeterli bilgiye ulaşılamaması,
- Kaba yem üretim kapasitesinin etkin kullanılmaması,
- Bazı hayvancılık girdilerinde dışa bağımlılık olması,
- Hayvan hastalıklarının yaygın oluşu ve mücadelede görülen yetersizlikler,
- Mevcut hayvancılık STK'larının yeterince etkin olamaması,
- Yetiştiricilerin teknik bilgi yetersizliği,
- Yerli genetik kaynaklarının korunması ve ıslah alanında atılan adımların yetersizliği,
- Nitelikli ve yeterli sayıda çoban, hayvan bakıcısı ve sağımçı eksikliği,
- Pazarlamada örgütlü bir yapının olmaması, üretici ve tüketici arasındaki zincirin uzun olması,
- Uzun vadeli hayvancılık politikalarının olmaması,
- Hayvancılığa verilen desteklerin artmakla birlikte halen yetersizliği,
- Tarım sigorta sisteminin kapsamının dar olması ve sigorta konusunda farkındalığın olmaması,
- İstatistik toplamada yaşanan sorunlar ve kayıt dışı hayvancılık,
- Kaliteli kaba yem - mera üretiminin yetersizliği, karma yem hammaddesi iç piyasa fiyat istikrarsızlığı,
- Birim üretim maliyetinin yüksekliği, işletme büyüklüğünün yetersizliği,
- Araştırmacı yayımcı ve üretici arasındaki bilgi akışı yetersizliği,
- Üretim materyalinin bazı verimler bakımından genetik yetersizliği.

2.12.7. Fırsatlar

- Hayvansal ürünlere talebin artma potansiyeli,
- Sermayenin hayvancılık sektörüne ilgisinin artması,
- Hayvansal ürün ve damızlık yetiştiriciliğinin yetersiz olduğu ülkelere yakınlık,
- Hayvancılığın kırsal kalkınma amaçlı olarak geliştirilmesi zorunluluğu,
- Hayvancılıkta teknolojik olanakların artması,

- Yem bitkileri üretim alanlarının artma potansiyeli,
- Ulaşım ve taşıma koşullarının iyileşmiş olması,
- Pet dahil değişik hayvanların yetiştiriciliğine ilginin artması,
- İyi hayvancılık uygulamalarının artması,
- AB'ye uyum konusunda yapılan çalışmalar.

2.12.8. Tehditler

- Küresel iklim değişikliğinin tarımsal üretim üzerindeki olumsuz etkisi,
- Hayvan hastalıklarının ve salgınların kontrol edilememesi,
- Gençlerin hayvancılığa ilgisinin azalması,
- Yayla ve meralardaki güvenlik sorunları,
- Hayvansal ürünler konusunda medya ve internet aracılığıyla kamuoyunun yanlış bilgilendirilmesi,
- Biyoyakıt üretiminin rekabeti,
- İşletmelerin üzerindeki aşırı finansman yükü,
- Bitkisel üretimde kalıntı bırakan kimyasalların aşırı kullanımı,
- Hayvan ve hayvansal ürün ithalatı,
- Hayvansal üretim, işleme ve pazarlamada meydana gelen tekelleşme eğilimi,
- Kaçak hayvan ve hayvansal ürünlerin girişleri ve kontrolsüz kesimler.
- Çevre politikalarının hayvancılık üzerindeki olumsuz etkileri.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

Aşağıda tarih ve sayıları belirtilen kanun ve yönetmelikler araştırma materyali olarak kullanılmıştır.

07.06.1926 tarihinde yayınlanan 904 Nolu Islahı Hayvanat Kanunu

28.02.2001 tarihinde yayınlanan 4631Nolu Hayvan Islahı Kanunu

24.06.2004 tarihinde yayınlanan 5199 Nolu Hayvanları Koruma Kanunu

29.06.2004 tarihinde yayınlanan 5200 Nolu Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu

01.12.2004 tarihinde yayınlanan 5262 Nolu Organik Tarım Kanunu

04.05.2007 tarihinde yayınlanan 5648 Nolu Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Kanunu

13.06.2010 tarihinde yayınlanan 5996 Nolu Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu

02.12.2011 tarihinde yayınlanan Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği

05.12.2011 tarihinde yayınlanan Hayvanlarda Soy Kütüğü ve Ön Soy Kütüğü Esasları Hakkında Yönetmelik

22.12.2011 tarihinde yayınlanan Evcil Hayvan Genetik Kaynaklarının Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Hakkında yönetmelik

31.03.2013 tarihinde yayınlan Hayvan Islahı Komitesi Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik

Hayvancılığa ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin ilgili çevrelerce ne kadar bilinir olduğunu ve de ilgili çevrelerin söz konusu yasal düzenlemelere ilişkin bakış açılarını belirleyebilmek bakımından on sorudan oluşan bir anket çalışması yapılmıştır. Anket 104 kişiye uygulanmıştır.

Anket verilerinin değerlendirilmesinde Basit Tesadüfi Örnek Yöntemi kullanılmıştır.

4. BULGULAR

Anket Öğretim Elemanı, Ziraat Mühendisi ve Çiftçi olmak üzere 3 meslek grubuna uygulanmıştır. Sorulara ilişkin frekans tabloları aşağıda verilmiştir.

Çizelge 4.1. Konuyla ilişkili ankete katılanların mesleklere göre frekans dağılım tablosu

Meslek	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Öğretim Elemanı	32	30.8
Ziraat Mühendisi	33	31.7
Çiftçi	39	37.5
Toplam	104	100

Anket konu ile doğrudan ilişkili üç meslek grubu ile yapılmıştır. Ankete katılan meslek gruplarının sayıları birbirine yakındır.

Çizelge 4.2. Konuyla ilişkili ankete katılanların cinsiyetlerine göre frekans dağılım tablosu

Cinsiyet	Sayı	Oran (%)
Kadın	17	16.3
Erkek	87	83.7
Toplam	104	100

Konuyla ilişkili ankete katılanların cinsiyetlerine göre frekans dağılım tablosu dikkate alındığında kadın oranının oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum ülkemizde kayıtlı meslek grupları içerisinde çalışan kadınların oranının ne derecede düşük olduğu gerçeği ile de örtüşmektedir. Dolayısıyla kadınların özellikle ziraat mühendisliği ve öğretim elemanı gibi mesleklerdeki oranı tabloda da görüldüğü üzere oldukça düşüktür. Çiftçiler içerisinde aslında kırsal alanda kadın iş gücü oldukça önemli ve özellikle de hayvansal üretimde çok büyük yer almasına karşın kayıtlı kadın işgücü ve görünürlüğü maalesef çoğu zaman söz konusu değildir. Bu durum kadın hassasiyetinin ve inceliğinin hayvancılığa ilişkin atılacak adımların belirlenmesinde engelleyen teşkil eden faktörlerden biridir.

Çizelge 4.3. Konuyla ilişkili ankete katılanların yaşlarına göre frekans dağılım tablosu

Yaş Grupları	Sayı (Frekans)	Oran (%)
20-29	19	18.2
30-39	35	33.7
40-49	24	23.1
50-59	20	19.2
60 Üstü	6	5.8
Toplam	104	100

Ankete katılanların yaşları bakımından en dikkat çekici unsur 60 ve üstü yaş grubunun sayısının çok az olmasıdır. Bu durum aslında ülkemiz nüfusunun büyük çoğunluğunun genç ve daha sonrada orta yaştan oluştuğu gerçeği ile de örtüşmektedir. Dolayısıyla da gençlerin ülkemizin önemli meselelerinde karar alma süreçlerine katılımını sağlayacak yasal düzenlemelerin ve gençlerin istihdamının ülkemiz için ne denli önemli olduğu da bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır.

Çizelge 4.4. Konuyla ilişkili ankete katılanların eğitim düzeylerine göre frekans dağılım tablosu

	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Lisans	22	21.1
Yüksek Lisans	15	14.2
Doktora	11	10.1
Dr.Öğr.Üyesi. ve Doçent.	16	15.2
Profesör	3	2.9
Diğerleri	37	36.5
Toplam	104	100

Konuyla ilişkili ankete katılanların eğitim düzeylerine göre frekans dağılım tablosu dikkate alındığında lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesindekilerin oranı %45 civarındadır. Bu durum yukarıda ifade edildiği üzere ülkemiz genç ve orta yaş nüfusunun ne boyutta yüksek olduğunun da göstergesidir. Aslında diğerleri içerisinde de yer alan orta yaş ve gençler de düşünüldüğünde bu oran çok daha yüksektir. Bu potansiyelden her bakımdan çok iyi derecede faydalanmak gerekmektedir.

Çizelge 4.5. Cumhuriyetten günümüze kadar çıkmış olan kanunlarla ilgili bilginiz var mı? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu

	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Evet	33	32.7
Hayır	68	67.3
Toplam	101	100

Tabloda görüldüğü üzere Cumhuriyetten günümüze çıkmış olan kanunlarla ilgili bilgisi olduğunu ifade edenlerin oranı %33 iken olmadığını ifade edenlerin oranı %67 dir. Aslında ankete katılanların %65'ten fazlasının yüksek öğretim yaptığı dikkate alındığında bunların içerisinde de %65'in üstündeki bir oranın hayvancılığa ilişkin olarak çıkan yasal düzenlemelerle ilgili olarak bilgi sahibi olmaması üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Söz konusu eğitilmiş kesimin dahi yasal düzenlemelerle ilgili bilgisinin olmaması ilgili çevrelerin yasal düzenlemeler yapılırken yeterince bilgilendirilmediği ya da buna gerek duyulmadığının bir göstergesidir. Dolayısıyla hayvancılığa ilişkin yasal düzenlemeler yapılırken çoğu zaman konuyla doğrudan ilişkili çevrelerin görüş ve önerilerinin dikkate alınmamış olduğu gerçeği belkide ülkemizde hayvancılığa ilişkin mevcut sorunlara kalıcı çözüm üretilememesinin önemli nedenlerinden biri olarak düşünülebilir.

Çizelge 4.6. Kanunlar Türkiye şartlarına uygun mu? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu

	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Evet	16	16
Hayır	84	84
Toplam	100	100

Kanunlar Türkiye şartlarına uygun mu? Sorusuna evet diye cevap verenlerin oranı %16 hayır diyenlerin oranı ise %84'dür. Ankete katılanların çok yüksek oranda kanunların ülke şartlarına uygun olmadığı şeklindeki beyanları dikkat çekici olduğu kadar üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Özellikle yukarıda görüldüğü üzere ankete katılanların önemli bir kesimin eğitim durumlarının yüksek olması ve söz konusu kesimin bu kanunların ülkemiz şartlarına uygun olmadığı tespitinin yasal düzenlemeleri yapan çevrelerce dikkate alınarak buna göre politika belirlemelerinin çok yararlı olacağı öngörülmektedir.

Çizelge 4.7. Kanunlarla ilgili bilgileri hangi kaynaklardan takip ediyorsunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu

	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Resmi Gazete	14	13.6
İnternet	45	43.7
Makale	4	3.9
Diğer Kaynaklar	40	38.8
Toplam	103	100

Kanunlarla ilgili bilgileri hangi kaynaklardan takip ediyorsunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu incelendiğinde resmi gazete ve makalelerin de çoğu zaman internetten takip edildiği düşünüldüğünde yaklaşık olarak %60'ın üzerinde bir oranda yasal düzenlemelerin sanal ortamda yani internetten takip edildiği görülmektedir. Bu durum bize sanal alemin hayatımızda ne kadar yer aldığını ve de yasal düzenlemeler yapılırken ilgili çevrelerin görüşlerinin özellikle sanal alem üzerinden alınmasının da mümkün olabileceğini karar alıcıların bu durumu dikkate almalarının da yararlı olacağını göstermektedir.

Çizelge 4.8. Hayvancılıkla ilgili politikalar hükümetlerin etkisinde kalmış mıdır? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu

	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Evet	85	81.7
Hayır	19	18.3
Toplam	104	100

Hayvancılıkla ilgili politikalar hükümetlerin etkisinde kalmış mıdır? Sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu dikkate alındığında evet diye cevap verenlerin oranını yaklaşık %82 hayır diyenlerin oranı ise %18'dir. Görüldüğü üzere ankete katılanların çok büyük kesimi hayvancılıkla ilgili politikaların hükümetlerin etkisinde kaldığını düşünmektedir. Hayvancılıkla ilgili politikaların hükümetlerin etkisinde kalması oldukça doğaldır ancak hükümetler politikalarını hayata geçirirken kısa vadeli çözümler yerine uzun vadeli ve kalıcı politikalar oluşturmak zorundadırlar. Aksi takdirde uygulanan günü birlik politikaların sorun çözmek yerine kendileri bir soruna dönüşebilmektedir. Örneğin bu durum ülkemizde kırmızı et sorununun çözülememesinin en tipik göstergesidir.

Çizelge 4.9. Cumhuriyetten günümüze kadar çıkmış olan hayvancılıkla ilgili kanunları ele aldığımızda söz konusu kanunların hayvancılıkla ilgili sorunların çözümünde katkısı olduğuna inanıyor musunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu

	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Evet	23	22.8
Hayır	78	77.2
Toplam	101	100

Cumhuriyetten günümüze kadar çıkmış olan hayvancılıkla ilgili kanunları ele aldığımızda söz konusu kanunların hayvancılıkla ilgili sorunların çözümünde katkısı olduğuna inanıyor musunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu incelendiğinde evet diyenlerin oranı yaklaşık %23 iken hayır diyenlerin oranı %77'dir. Ankete katılanların çok büyük bir çoğunluğu ülkemizde bugüne kadar hayvancılığa ilişkin yapılan yasal düzenlemelerin ülkemiz hayvancılığının sorunlarını çözmede yetersiz olduğu görüşündedir. Nitekim ülkemiz hayvancılığının içinde bulunduğu durum dikkate alındığında bu tespitin doğru olduğu da tartışma götürmez bir gerçekliktir.

Çizelge 4.10. Dünyada hayvansal gıdaların tüketim oranı ile gelişmişlik düzeyi arasında doğrusal bir orantı olduğu ifade edilmektedir. Buna katılıyor musunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu

	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Evet	63	61.8
Hayır	39	38.2
Toplam	102	100

Dünyada hayvansal gıdaların tüketim oranı ile gelişmişlik düzeyi arasında doğrusal bir orantı olduğu ifade edilmektedir. Buna katılıyor musunuz? Sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu göz önüne alındığında katılımcıların yaklaşık %62'si Dünyada hayvansal gıdaların tüketim oranı ile gelişmişlik düzeyi arasında doğrusal bir orantı olduğunu ifade etmektedir. Gerçektende gelişmiş olan ülkelerde hayvansal kökenli gıda maddelerinin tüketim oranları oldukça yüksektir. Dolayısıyla hayvansal üretimin miktar ve kalitesi ile gelişmişlik arasında da doğrusal bir ilişki olduğu da bir gerçekliktir.

Çizelge 4.11. Türkiye’yi bu soruya göre nasıl değerlendiriyorsunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu

	Sayı (Frekans)	Oran (%)
Gelişmiş	2	1.9
Gelişmekte Olan	56	53.8
Gelişmemiş	24	23.1
Az Gelişmiş	22	21.2
Toplam	104	100

Türkiye’yi bu soruya göre nasıl değerlendiriyorsunuz? sorusuna verilen cevaplara göre frekans dağılım tablosu incelendiğinde katılımcıların %50’den fazlası hayvansal ürünlerin tüketimi bakımından ülkemizi geliştirmekte olan ülkeler kategorisinde değerlendirmektedir. Ancak asıl dikkat çekici olan durum %50’ye yakın bir kesimin ülkemizin az gelişmiş ya da gelişmemiş olduğu yönündeki düşünceleridir. Ülkemizdeki hayvansal kökenli besin maddelerinin tüketim oranları dikkate alındığında bu değerlendirmenin de oldukça gerçekçi olduğu görülecektir.

5. TARTIŞMA VE SONUÇ

Türkiye tarımının bütününde olduğu gibi, tarımın bir kolu olan hayvan yetiştiriciliğinde de üretim ve pazarlama politikaları, serbest piyasa düzeninin dalgalanmalarına bırakılmamalıdır. Hayvansal üretimin; beslenme, giyim, tarımsal işletme, hayvancılık sanayisi, iç ve dış ticaret gibi konularda yaşamsal bir önemi vardır. Diğer yandan hayvansal ürünlerde talep esnekliği yumuşak değildir. Bu nedenle dengeden çıkarsa düzeltilmesi olanaksız olabilir.

Türkiye’de 1980’li yıllarda başlayan tarımsal gerileme, tarımın bir kolu olan hayvancılıkta da alarm vermeye başlamıştır. Bu durum, Uluslararası Para Fonu (UPF) ve Dünya Bankası (DB)’na egemen olan ABD ve Avrupa Birliği (AB) yönlendiriciliğinde uygulanan tarım politikalarının sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Sorunun kaynağı yeni-liberal politikalar denilen dışa bağlı uygulamalardır. Batı’nın elinde olağanüstü bitkisel ve hayvansal üretim fazlalıkları ile tarımsal sanayi girdileri vardır. Batı açısından bunların Türkiye gibi çevre ülkelerinde eritilmesi kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bunun için Türkiye’de yurtiçi üretimin geriletmesi gereği ortaya çıkarılmıştır.

AB müzakere süreci ile hızlanan yeni liberal politikalarla, günümüzde süt sığırcılığının gündemi, dış dinamiklerce belirlendiği söylenebilir. Gündem, dev sığırcılık işletmeleri, sözleşmeli süt sığırcılığı projeleri, yabancı sermaye, damızlık hayvan dış alımı ve süt kotası gibi AB’nin belirlediği konulardan oluşmaktadır. Bu bağlamda var olan işletmelerle nitelikli üretim yapılmayacağı da ileri sürülmektedir. Özetle gündemdeki konular AB/ABD çıkarlarına uygun olan yaklaşımlardır.

Türkiye hayvancılığının ulusal politikalara gereksinimi vardır. Ulusal politikaların oluşturulmasında, Türkiye’de egemen olan küçük ve orta ölçekli tarım işletmelerinin ağırlığı temel belirleyici olmalıdır. Temel belirleyicilik örgütlülük ile sağlanabilir. Bugünkü durumda bu örgütler, yetiştirici birlikleri ve hayvancılık kooperatifleridir. Anılan örgütlerin tarım ekonomisi politikalarındaki ağırlıkları, siyasal iktidarları etkileme gücüyle bağlantılıdır. Ulusal politikalara uygun araştırma-geliştirme çalışmalarında Tarım ve Orman Bakanlığı’na bağlı kurumlar yanında üniversitelerin de önemi vardır. Şimdiki durumda, üretici örgütleri ile üniversiteler arasındaki işbirliği oldukça düşük düzeydedir. İşbirliğinin gerçekleştirilmesi için yasal bir düzenleme

getirilebilir. Anılan işbirliği, üreticilerin verimliliğini arttıracaktır. Ancak bu işbirliği, üreticiler kadar üniversitelere de canlılık getirerek, onları hedef kitlelerce bütünleştirecek ve yabancılaşmadan kurtaracaktır.

Türkiye, hayvancılığının sorunlarına yönelik çözüm yollarını iç dinamiklerini harekete geçirerek bulabiliriz. Türkiye gündemini gündemdeki konulara ait konuları, iç dinamikler belirleyebilir ve yönlendirebilir. Bunun için bütün ilgi gruplarını bir araya getirecek eşgüdüm gereksinimi vardır. Eşgüdüm, bölgesel ve ulusal düzeyde kurulabilir (Kaymakçı, 2009).

Gıda fiyatlarının hızla yükseldiği, gıda yetersizliklerine bağlı sosyal sorunların arttığı bir dünyada, üstelik hayvansal ürünler üretimi yetersiz olan Türkiye temel besin maddelerinde önce kendine yeterliliğini, kısa sürede de ihracatçı bir ülke olmayı hedeflemelidir. Bunun için mevcut durum ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmeli ve hem hatalar hem de olumlu sayılan hususlar tüm açıklığıyla ortaya konmalıdır. Bunun ardından, Türkiye nüfusu için arzulanan tüketim değerleri belirlenmeli daha sonra da bunları sağlamanın yolları aranmalıdır.

Arzulanan üretim seviyelerine ulaşabilmek için yapılabilecekler;

- İşletme sayısı zamanla azalacaktır. Fakat bunu hızlandıracak uygulamalardan kaçınılmalıdır.
- Her bölgede inek başına yüksek süt verimi hedeflenmemelidir.
- Başta Doğu Anadolu Bölgesi'nde olmak üzere sığır sayısını artıracak tedbirler belirlenmeli ve hemen uygulamaya sokulmalıdır. Buna ek olarak koyun ve keçi sayısı da artırılmalıdır.
- Üretim sistemlerini saptayıp buna uygun genotipler geliştirmek kamu ve ilgili sivil toplum kuruluşlarının öncelikli görevi sayılmalıdır.
- Süt fiyatını istikrara kavuşturacak ve üreticinin yaşam seviyesini yükseltecek politikalar geliştirilmelidir.
- Yem bitkileri üretimi etkin bir biçimde teşvik edilmeli meralardan azami ölçüde yararlanacak yollar bulunmalıdır.
- Hayvan hastalıkları ile mücadele gerçek anlamda sürdürülmeli, ürün kalitesini iyileştirecek uygulamalar daha da yaygınlaştırılmalıdır.
- Örgütlemeye özel önem verilmelidir.

- Kamu desteklerinin önceliği yeni yatırımcıları özendirmek değil, mevcutların üretimi artırmalarına hizmet etmek olmalıdır.
- Türkiye tarım pazarında serbest piyasa koşullarının gerekliliği zaman zaman en yetkili ağızlardan vurgulanmaktadır. Oysa Türkiye’de birçok kesimin sıklıkla örnek aldığı ABD ve AB kendine yeterliliği sağlamak için geçtiğimiz 50-60 yılda pek çok korumacı önleme başvurmuştur. Günümüzde de değişen dünya ticaret kuralları çerçevesinde halen farklı isimler altında uygulamaya devam ettikleri korumacı önlemler söz konusudur. Türkiye, bunları da dikkate alarak tarım piyasalarını ve bu alandaki politikalarını ülke çiftçilerini ve ülke üretimini gözetecek şekilde bir kez daha gözden geçirmelidir (Anonim, 2015b).

Türkiye’de hayvancılık, gıda temininde olduğu kadar kırsal alanların ve biyoçeşitliliğin korunması ile kırsal kesimde hayat standartlarının yükseltilmesi açısından da oldukça önemlidir. Türkiye 2018 yılı itibariyle dünyada hayvansal ürünler açısından hem önemli bir üretici hem önemli bir tüketicidir. Önümüzdeki yıllarda Türkiye’nin gelişen ekonomisi ile hayvancılık sektöründe de küresel üretim ve ticaretteki payını artırması için teknolojik gelişmeleri takip eden ve bilgi üreten bir sektörün varlığına ihtiyaç duymaktadır.

Hayvancılığa ilişkin özellikle son dönemde yapılan çok sayıda yasal değişiklikler hayvancılığımızın dünya ile ve özellikle de Avrupa Birliği ile entegre olma ve yarışabilmesi bakımından son derece önemli düzenlemeler içermektedir. Ancak bu önemli yasal düzenlemeler ve bunlara bağlı olarak yapılan iyileştirmelere rağmen hala ülkemizde hayvancılıkta türlere özgü çok çeşitli ve önemli sorunların olduğu da bir gerçekliktir. Özellikle üretimden pazarlamaya ve hatta ürün işleme süreçlerinde sağlıklı bir altyapının oluşmasına önemli katkı sunacak olan sivil örgütlenmelerin yeterli ve etkili olamaması ve var olan mevcut örgütlerin örgütlenme biçimleri ve etkinliklerinin daha çok kamu eli ile yürütülmesi, buna ilişkin yasal düzenlemelerin AB standartlarında olmaması (Örneğin üretici birlikleri AB’de karar alıcı süreçlerde AB komisyonunda temsil hakkına sahiptirler ve tarımsal politikaların belirlenmesi ve karar alma sürecinde de oldukça etkin bir durumdadırlar.) hayvancılığımızı olumsuz yönde etkilemektedir.

Ülkemizde çoğu zaman yasal düzenlemeler ilgili kesimlerin haberleri dahi alınmadan daha çok bürokratlar ve onların yönlendirdiği siyasilerce yapılmakta,

konulara ilişkin çok farklı sektör ve çevrelerin katkı ve görüşleri alınmamaktadır. Özellikle de saha araştırmaları ya hiç yapılmadığı ya da çok az yapıldığı için bu yasal düzenlemeler sorun çözmek yerine kendileri birer soruna dönüşebilmektedir. Ayrıca ülkede farklı görüşlerdeki siyasi partilerinde bu yasal düzenlemelerde çoğu zaman farklı bakış açılarına sahip olmaları ve reel muhalefet yapmamaları da birçok yasal düzenlemenin sağlıklı bir şekilde oluşmasına engel teşkil edebilmektedir.

Hayvancılığa ilişkin yapılan yasal düzenlemeler, özellikle ülkemizdeki sosyo-ekonomik yapı gereği diğer birçok sektörü etkilediğinden ilişkili ve etkili olduğu diğer sektörlerde de gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Yasal düzenlemeler yapılırken çoğu zaman bu durumlar dikkate alınmadığından yapılan yasal düzenlemelerin etkinliği ya sınırlı olmakta ya da mevcut sorunlara kalıcı bir çözüm getirememektedir.

Hayvansal üretime yönelik yasal düzenlemeler yapılırken daha çok günün koşullarında mevcut sorunları çözmekten ziyade uzun vadede ve kalıcı çözümler getirecek, toplumun mevcut gerçekliği ile dünya gerçeklerine eş zamanlı cevap verebilecek içerikte olmalıdır. Bunun yapılabilmesi içinde konuyla ilgili tüm toplum kesimlerinin görüşleri alınarak ve dünyadaki sorun çözen uygulamalar ve düzenlemeler dikkate alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim, 2006a. Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013, **Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu**. T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, Ankara 2006.
- Anonim, 2006b. World agriculture: towards 2030/2050 http://www.fao.org/fileadmin/user_upload/esag/docs/Interim_report_AT2050_web.pdf (Erişim Tarihi: 30.08.2018)
- Anonim, 2014a. Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, **Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara. s. 23.
- Anonim, 2014b. Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, **Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara. s. 37.
- Anonim, 2014c. Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, **Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara. s. 32.
- Anonim, 2014d. Onuncu Kalkınma Planı 2014-2018, **Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara. s. 70.
- Anonim, 2015a. http://zootekni.agri.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/sites/353/2016/03/HYB_G%C2%A6-R%C2%A6-%C5%9E_2016.pdf (Erişim Tarihi: 30.08.2018)
- Anonim, 2015b. **Türkiye’de Tarımın Ekonomi-Politiği (1923-2013)** Editör Dr. Necdet Oral
- Anonim, 2017a. 2017 Yılı Bütçe Gerekçesi: <http://www.bumko.gov.tr/Eklenti/10275,2017yilibutcegerekcesi.pdf?0> Maliye Bakanlığı, Ankara 2016, 168. (Erişim Tarihi: 10.08.2018).
- Anonim, 2017b. **Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2017/22)** (2017), T.C. Resmi Gazete, 30179, 13 Eylül 2017.
- Kaymakçı, M. 2009. **Türkiye Tarımı Üzerine Notlar** Mustafa Kaymakçı (Yeniden Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Yayınları).
- Kaymakçı, M. 2009. Türkiye Hayvancılığının Geliştirilmesi Üzerine Teknik ve Ekonomik Öneriler <http://www.ziraat.ege.edu.tr/~kaymakci/hayvancilik/12.pdf> (Erişim Tarihi: 10.08.2018).
- Keskin, B., Demirbaş, N. 2012. Türkiye’de kanatlı eti sektöründe ortaya çıkan gelişmeler: sorunlar ve öneriler. **U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi**, 26 (1) : 117-130.
- Saçlı, Y. 2009. **Türkiye’de Tarım İstatistikleri; Gelişimi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri**. DPT Yayınları, No 2792, Ankara. 156.
- TÜİK, 2002. <http://www.tuik.gov.tr/> Türkiye İstatistik Kurumu (Erişim tarihi: 29.04.2018)

- TÜİK, 2016. <http://www.tuik.gov.tr/> Türkiye İstatistik Kurumu (Erişim tarihi: 29.04.2018)
- TÜİK, 2017. <http://www.tuik.gov.tr/> Türkiye İstatistik Kurumu (Erişim tarihi: 29.04.2018)
- Thornton, P. K, 2010. Livestock production: recent trends, future prospects. *Philosophical Transactions of the Royal Society, Biological Sciences*, 365 (1554), pp; 2853-286.
- 904 Nolu Islahı Hayvanat Kanunu** (Anonim, 1926), T.C. Resmi Gazete, 40, 29 Haziran 1926.
- 4631 Nolu Hayvan Islahı Kanunu** (Anonim, 2001), T.C. Resmi Gazete, 24338, 10 Mart 2001.
- 5199 Nolu Hayvanları Koruma Kanunu** (Anonim, 2004a), T.C. Resmi Gazete, 25509, 01 Temmuz 2004.
- 5200 Nolu Tarımsal Üretici Birlikleri Kanunu** (Anonim, 2004b), T.C. Resmi Gazete, 25514, 06 Temmuz 2004.
- 5262 Nolu Organik Tarım Kanunu** (Anonim, 2004c), T.C. Resmi Gazete, 25659, 03 Aralık 2004.
- 5363 Nolu Tarım Sigortaları Kanunu** (Anonim, 2005), T.C. Resmi Gazete, 25852, 21 Haziran 2005.
- 5648 Nolu Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu Kuruluş ve Görevleri Kanunu** (Anonim, 2007), T.C. Resmi Gazete, 26526, 18 Mayıs 2007.
- 5977 Nolu Biyogüvenlik Kanunu** (Anonim, 2010a), T.C. Resmi Gazete, 27533, 26 Temmuz 2010.
- 5996 Nolu Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu** (Anonim, 2010b), T.C. Resmi Gazete, 27610, 13 Haziran 2010.
- Koyun ve Keçi Türü Hayvanların Tanımlanması, Tescili ve İzlenmesi Yönetmeliği** (Anonim, 2011a), T.C. Resmi Gazete, 28130, 02 Aralık 2011.
- Hayvanlarda Soy Kütüğü ve Ön Soy Kütüğü Esasları Hakkında Yönetmelik** (Anonim, 2011b), T.C. Resmi Gazete, 28133, 05 Aralık 2011.
- Evcil Hayvan Genetik Kaynaklarının Korunması ve Sürdürülebilir Kullanımı Hakkında Yönetmelik** (Anonim, 2011c), T.C. Resmi Gazete, 28150, 22 Aralık 2011.
- Yerli Evcil Hayvan Genetik Kaynaklarının Kullanılması ve Yurt Dışına Çıkarılması Hakkında Yönetmelik** (Anonim, 2012), T.C. Resmi Gazete, 28418, 21 Eylül 2012.
- Hayvan Islahı Komitesi Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik** (Anonim, 2013), T.C. Resmi Gazete, 28604, 31 Mart 2013.
- 6589 Nolu Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun** (Anonim, 2015), T.C. Resmi Gazete, 29270, 17 Şubat 2015.

EKLER

Ek 1. Anket Soruları

Bu anket Öğretim Elemanı, Ziraat Mühendisi ve Çiftçi olmak üzere 3 meslek grubuna uygulanmıştır.

Kişisel Bilgiler:

1-Cinsiyetiniz : () Kadın () Erkek

2-Ait olduğunuz yaş kategorisini belirtiniz.

() 20-29 () 30-39 () 40-49 () 50-59 () 60 üstü

3-Eğitim durumunuz.

a) Lisans b) Yüksek Lisans c) Doktora d) Dr.Öğr.Ü./Doç.Dr. e) Prof.Dr.
f) Diğerleri

4-Cumhuriyetten günümüze kadar çıkmış olan hayvancılıkla ilgili kanunlar hakkında bilginiz var mı?

a) Evet b) Hayır

5-Kanunlar Türkiye şartlarına uygun mu?

a) Evet b) Hayır

6- Kanunlarla ilgili bilgileri hangi kaynaklardan takip ediyorsunuz?

a) Resmi Gazete b) İnternet c) Makale d) Konferans e) Diğer kaynaklar

7-Hayvancılıkla ilgili politikalar hükümetlerin etkisinde kalmış mıdır?

a) Evet b) Hayır

8-Cumhuriyetten günümüze kadar çıkmış olan hayvancılıkla ilgili kanunları ele aldığımızda söz konusu kanunların hayvancılıkla ilgili sorunların çözümünde katkısı olduğuna inanıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

9-Dünyada hayvansal gıdaların tüketim oranı ile gelişmişlik düzeyi arasında doğrusal bir orantı olduğu ifade edilmektedir. Buna katılıyor musunuz?

a) Evet b) Hayır

10-Türkiye'yi bu soruya göre nasıl değerlendiriyorsunuz?

a) Gelişmiş b) Gelişmekte olan ülke c) Gelişmemiş d) Az Gelişmiş

ÖZ GEÇMİŞ

1976 yılında Diyarbakır'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Van İlinde, lisans eğitimini ise Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümünde 1999 yılında tamamladı. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalında 2014 yılında tezli yüksek lisans eğitimine başladı.

T.C
VAN YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
LİSANSÜSTÜ TEZ ORJİNALLİK RAPORU

Tarih:24/06/2019

Tez Başlığı / Konusu: Türkiye'de Hayvancılığa İlişkin Yapılan Yasal Düzenlemeler Ve Sonuçları

Yukarıda başlığı/konusu belirlenen tez çalışmamın Kapak sayfası, Giriş, Ana bölümler ve Sonuç bölümlerinden oluşan toplam 77 sayfalık kısmına ilişkin, 24/06/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından turnitin intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtreleme uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 12 (oniki) dir.

Uygulanan filtreler aşağıda verilmiştir:

- Kabul ve onay sayfası hariç,
- Teşekkür hariç,
- İçindekiler hariç,
- Simge ve kısaltmalar hariç,
- Gereç ve yöntemler hariç,
- Kaynakça hariç,
- Alıntılar hariç,
- Tezden çıkan yayınlar hariç,
- 7 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit inatch size to 7 words)

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Lisansüstü Tez Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılmasına İlişkin Yönergeyi inceledim ve bu yönergede belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı:Özlem ŞİMŞEK

Öğrenci No: 149101055

Anabilim Dalı:Zootekni Ana Bilim Dalı

Programı:Yüksek Lisans

Statüsü: Y. Lisans

Doktora

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR

Prof.Dr.Mehmet BİNGÖL

(Unvan, Ad Soyad, İmza)

ENSTİTÜ ONAYI

UYGUNDUR

(Unvan, Ad Soyad, İmza)